

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการแสดงคำร้อยละ ของลักษณะสิ่งแวดลอมใน ๓ ประเภท คือ สิ่งแวดลอมทางกายภาพ สิ่งแวดลอมทางจิตวิทยา และสิ่งแวดลอมทางสังคม โดยจำแนกตามตัวแปร ๔ ด้าน คือ ดินที่อยู่อาศัย ความเจริญธุรกิจของครอบครัว เพศและลำดับที่เกิดของบุตรของกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แสดงไว้ในบทที่สามนั้น ผู้วิจัยได้นำคำร้อยละดังกล่าวมาวิเคราะห์และอภิปรายผลของลักษณะสิ่งแวดลอม ๓ ประเภทโดยพิจารณาพร้อมกับตัวแปรทั้ง ๔ ด้าน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

๑. สิ่งแวดลอมทางกายภาพ (แสดงในตารางที่ ๒ ถึงตารางที่ ๓๔)

๑.๑ โครงสร้างของที่อยู่อาศัย

๑.๑.๑ ลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยของเด็กเล็กในชนบทจากการพิจารณาในตัวแปรทุกด้าน พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบ้านประเภทเรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูงมากที่สุด ซึ่งบ้านในลักษณะนี้จะมีความเร็วที่เย็นขึ้นสูงจากพื้นดิน มีขนาดสูงพอที่จะเก็บลวดผ่านไปได้ อย่างสะดวก ที่ว่างบริเวณใต้ถุนจะสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายประการ ได้แก่การประกอบกิจการบางอย่าง เช่น การทอดแหและการทอดผ้าในหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้บริเวณใต้ถุนนี้เป็นสถานที่รับ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นสถานที่พักผ่อนนั่งเล่นของสมาชิกในครอบครัว อีกทั้ง เป็นประโยชน์สำหรับเด็ก ๆ ในการใช้เป็นที่เล่นได้เป็นอย่างดี อนึ่งในความแตกต่างของดินที่อยู่อาศัย เป็นที่เฝ้าสังเกตว่าในลักษณะที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นไม่ปรากฏพบบ้านในลักษณะ เรือนแถวเลย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวชนบทในภาคนี้ไม่นิยมทำที่อยู่อาศัยในบ้านประเภท เรือนแถว ดังที่ปรากฏพบในหมู่บ้านของภาคเหนือและภาคกลาง

อย่างไรก็ดีในความแตกต่างทางฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ผลปรากฏพบความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงนั้นจะอยู่บ้านลักษณะ เรือนไม้สองชั้น เรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง และเรือนไม้ชั้นเดียว มากกว่ากลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านลักษณะ เรือนเพิงซีกและหลังคาจาก และเรือนแถวมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลักษณะที่อยู่อาศัยสามารถเป็นเครื่องบ่ง ถึงฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวได้เช่นกัน

๑.๑.๒ สภาพการไร้ที่อยู่อาศัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการไร้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัยในทุก ลักษณะตัวแปรนั้นส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยแต่เพียงอย่างเดียวมากที่สุด อนึ่ง เมื่อพิจารณาต่อเนื่องจากลักษณะของบ้านในข้อที่ ๑.๑.๑ ที่บ้านส่วนใหญ่จะมีลักษณะ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูงนี้ จึงปรากฏว่ามีที่อยู่อาศัยอีกจำนวนหนึ่งใช้เพื่อประโยชน์ของการอยู่อาศัย ร่วมกับการใช้บริเวณใต้ถุน เปิดเป็นร้านค้าหรือผลิตของขายด้วย นอกจากนั้นเป็นที่น่าสนใจว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือไม่ปรากฏพบที่บ้านใดใช้ประโยชน์ในการอยู่อาศัยร่วมกับ การเป็นร้านค้า หรือผลิตของขายดังที่พบในภาคกลางเลย ทั้ง ๆ ที่ลักษณะของตัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเรือนชั้นเดียวใต้ถุนสูง และแต่ละครอบครัวมักจะมีกิจกรรมประจำ เช่น การทอเสื่อหรือการทอผ้าภายในบริเวณใต้ถุนบ้านนี้เกือบทุกบ้าน แต่กลับปรากฏว่าชาวบ้านไม่นิยมที่จะตั้งเป็นร้านค้าและผลิตเพื่อการค้าขาย โดยให้เหตุผลว่าการทอเสื่อหรือการทอผ้านั้นก็เพื่อนำมาใช้กันในครัวเรือนหรือมอบให้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เป็นการแสดงความรักเอื้อเฟื้อต่อกันเท่านั้น อีกทั้งเป็นการใช้เวลาว่าง หลังจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพประจำวันอีกด้วย

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงและต่ำจะปรากฏพบว่าบ้านของ ครอบครัวในทั้งสอง ระดับฐานะ เศรษฐกิจจะใช้ประโยชน์ในการอยู่อาศัยแต่เพียงอย่างเดียวมากที่สุดก็ตาม แต่ในครอบครัวของกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำกลับพบว่าใช้ประโยชน์ในการอยู่อาศัยอย่าง เดียวมากกว่าครอบครัวของกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูง ซึ่งใช้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้าด้วยมากกว่า

๑.๑.๓ จำนวนห้องของบ้าน

ในการพิจารณารจัดแบ่งตัวเรือนโดยถือเป็นห้องของบ้านใน
ชนบทภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางนั้น พบว่าส่วนใหญ่บ้านหลังหนึ่ง
จะแบ่งห้องในระหว่าง จำนวน ๑ ถึง ๒ ห้องเท่านั้น และจำนวนห้องมากที่สุดในบ้านนั้นจะมี
ไม่เกิน ๓ ห้องสำหรับบ้านในภาคเหนือและภาคกลาง ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำนวนห้องของบ้านจะอยู่ระหว่าง ๑ ถึง ๔ ห้องเท่านั้น

สำหรับความแตกต่างในค่านฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว มีปรากฏผลสอดคล้อง
กันว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงนั้น จำนวนบ้านครึ่งหนึ่ง ของกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนห้องมาก
ระหว่าง ๓ ถึง ๔ ห้อง ในขณะที่บ้านของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำส่วนใหญ่จะ
มีจำนวนห้องน้อยกว่า คือ เพียง ๑ ถึง ๒ ห้อง และไม่ปรากฏครัวเรือนของกลุ่มฐานะ
เศรษฐกิจต่ำที่มีจำนวนห้อง เกิน ๕ ห้องขึ้นไปเลย

จากการศึกษาถึงโครงสร้างของที่อยู่อาศัยของ เด็กเล็กในชนบทในลักษณะของที่อยู่
อาศัย สภาพการใช้ที่อยู่อาศัย และจำนวนห้องทั้งหมดของบ้านนี้ มีปรากฏผลสอดคล้องกันว่า
บ้านในชนบทส่วนใหญ่จะมีลักษณะ เป็น เรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง ภายในตัวเรือนจะมีการแบ่ง
ห้องเป็นเพียง ๒ ห้อง หรือไม่แบ่งกันห้องเลย กล่าวคือ เป็นห้องใหญ่โล่ง ๆ เพียงห้อง
เดียวโดยไม่มีฝาผนังแบ่ง และการใช้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัยก็นิยมที่จะใช้เพื่อการอยู่อาศัย
แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษาในชนบท กล่าวคือ
ผลการศึกษารของจรจรา สุวรรณทัต และคณะ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งสรุปว่าบ้านของ
ชาวชนบทในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะเป็น เรือนไม้ชั้นเดียวใต้ถุน
สูง^๑ อนึ่งในการแบ่งจำนวนห้องของบ้านของชาวบ้านตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัด
ชลบุรี ซึ่งละม้ายมาที่ สภพัตต์ และคณะได้ศึกษาไว้ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ก็พบผลสอดคล้อง

^๑ จจรจรา สุวรรณทัต และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของ เด็กที่หมู่บ้าน
พรานเหมือน ตำบลบ้านขาว อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ และหมู่บ้านอูเม็ง ตำบล
ยู่หวา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, หน้า ๒๕.

กับการวิจัยนี้ด้วยเช่นกันว่า บ้านที่ค่าบดบ่าส่วนมากเป็นห้องโถงไม้ที่เก่าแก่ และสามารถ
ใช้ประโยชน์ได้ในทุกลักษณะ กล่าวคือ เป็นทั้งสภาพที่นอน สถานที่รับประทานอาหาร และ
สถานที่นั่งพักผ่อนและยังเสร็จกันในระยะทางสมาชิกในครอบครัวเพื่อเสร็จสิ้นจากการประกอบ
ภารกิจประจำวัน^๑

อนึ่งจากผลการวิจัยในค่านี้อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างในค่านิยมที่อยู่และฐานะ
เศรษฐกิจของครอบครัวมีผลสอดคล้องกับโครงสร้างของที่อยู่อาศัยของประชากรในแต่ละท้องถิ่น
นั้นด้วย แต่ความแตกต่างในค่านิยมและลำดับที่การเกิดของเด็กเล็กหนึ่ง เป็นบุตรของกลุ่มตัวอย่าง
นี้ไม่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างในค่านิยมโครงสร้างที่อยู่อาศัยนี้เลย

๑.๒ เครื่องใช้และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกของบ้าน

๑.๒.๑ ของใช้ประจำบ้าน จากการที่บ้านในเขตการวิจัยทั้งหมดอยู่ใน
เขตของความชื้นแบบกึ่งเขตร้อนและยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เครื่องใช้ส่วนใหญ่
ที่มีจึงมักเป็นประเภทที่ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า กล่าวคือ ตะเกียง นาคิก้า ซึ่งส่วนมากเป็นนาฬิกา
ข้อมือ จักรเย็บผ้า กระติกน้ำร้อนและน้ำแข็ง เทาแกส เป็นต้น อย่างไรก็ตามในภาค
กลางค่อนข้างจะมีสิ่งของเครื่องใช้ที่แสดงถึงความมั่งคั่งมากกว่า อาทิเช่น ตู้เย็น และพัดลม
 เป็นต้น จากการศึกษพบว่าบ้านที่มีตู้เย็นและพัดลมใช้จะมีเครื่องใช้ไปอยู่ควยแสดงถึงฐานะ
เศรษฐกิจที่ดีกว่าครอบครัวในแถบที่อากาศเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อย่างไรก็ดี เนื่องจากสิ่งของเครื่องใช้เหล่านี้จะสามารถเป็นเครื่องแสดงความ
มั่งคั่งของฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาประกอบกับตัวแปรฐานะ
ทางเศรษฐกิจแล้วก็ปรากฏผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ ของใช้ที่มีมูลค่าไปส่วนใหญจะเป็นของ
ครอบครัวที่มีระดับฐานะเศรษฐกิจสูงกว่าครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ ที่เห็นได้ชัดคือ
ตะเกียงซึ่ง เป็นของใช้ที่จำเป็นและมีใช้กันประจำในทุกบ้าน โดยแตกต่างกันไปตามระดับ

^๑ ละเอียดภาพ สรพัตต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของ เด็กที่ตำบล
นาป่า จังหวัดชลบุรี, หน้า ๒๘-๓๓.

ฐานะทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน คือ ครอบครัวที่ไว้ตะเกียงไว้หลายจะ เป็นครอบครัวใน
กลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงมากกว่า และครอบครัวที่ใช้เพียงตะเกียงกระป๋องเล็ก ๆ ที่ไหนมัน
ก็จะเป็นครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำมากกว่า และแม้กระทั่งผู้เขียนซึ่งจัดเป็นของใช้
ที่มีราคาแพงที่สุดในจำนวนของใช้ที่สำรวจพบในการศึกษาคั้งนี้ก็ปรากฏว่า เป็นของครอบครัว
ในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูง เช่นเดียวกัน

๑.๖.๖ พาหนะ รถจักรยานยนต์จัดเป็นพาหนะที่มีเป็นส่วนมากและจำเป็น
ที่สุด เนื่องจากการที่หมู่บ้านในเขตการวิจัยนี้อยู่ห่างไกลถนนสายใหญ่ การคมนาคมติดต่อกับ
ชุมชนในเขตอำเภอจึงไม่มีรถประจำทางผ่านโดยตรง จึงต้องจำเป็นต้องมีพาหนะใช้เอง
นอกจากนี้พบว่าบ้านที่ประกอบกิจการค้าขายหรือผลิตของขาย มักจะมีรถยนต์ไว้ใช้เพื่อขนส่ง
สินค้า เพื่อไปส่งยังตลาดในตัวเมืองต่อไป ภายในหมู่บ้านเองก็จะมีรถจักรยานสองล้อ
เรือพาย และเกวียนเพื่อการติดต่อกับเพื่อนบ้านภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน พาหนะ
อีกประเภทที่พบได้แก่รถจักรยาน ซึ่งเป็นรถสองล้อทำด้วยไม้ที่มีวางสำหรับวางโถงน้ำและผูก
โยงติดกับตัวรถ เพื่อเข็นล้อเลื่อนนี้ไปขนถ่ายน้ำจากบ่อน้ำสาธารณะของหมู่บ้านมาเก็บไว้
สำหรับดื่มและใช้ภายในบ้าน ล้อเลื่อนนี้ยังใช้ประโยชน์โดยสามารถแยกล้อออกจากตัวรถเพื่อ
นำไปให้เด็กโดยเข็นเข็นขยเลื่อน เป็นของเล่นได้อีกด้วย เป็นที่สังเกตว่า พาหนะ
ประเภทล้อเลื่อนนี้ยังพบว่ามีเฉพาะในหมู่บ้านภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น
ไม่ปรากฏพบในภาคกลาง เวียดนาม สำหรับพาหนะอีกประเภทคือเรือเข็นโถงน้ำให้เห็นถึงลักษณะ
ภูมิประเทศของหมู่บ้านใน ๓ ภาคก็อย่างนี้ กล่าวคือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ไม่
ปรากฏพบว่ามีบ้านใดที่มีเรือเข็นโถงน้ำเป็นพาหนะ เลยถึงที่พบในภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งสะท้อน
ถึงสภาพทางภูมิศาสตร์คือไม่มีแม่น้ำลำคลองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อนึ่งในการพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า
มีความสอดคล้องกันกล่าวคือ ครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสูงจะมีพาหนะในทุกประ เภท
ยกเว้นล้อเลื่อนไว้ใช้มากกว่าครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ และแม้กระทั่งในครอบครัว
ที่ไม่มีพาหนะประเภทใดใช้ก็ปรากฏว่าส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำมาก
กว่า เช่นเดียวกัน

๑.๒.๓ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่น ๆ ของบ้าน

เนื่องจากประเทศไทยนั้น เป็นประเทศเกษตรกรรมและจากการศึกษาค้นคว้าผลงานเท่าที่ผ่านมาก เกี่ยวกับความนิยมในการประกอบอาชีพของชาวชนบทไทยโดยกรมแรงงานร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งพบว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงปรากฏว่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีมักจะอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพด้วย ได้แก่ยุงข้าวซึ่งเป็นที่เก็บข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจากการทำนาและฉาง ซึ่งมีลักษณะคล้ายบ้านหลังเล็ก ๆ ยกพื้นขึ้นสูงและใช้เป็นที่เก็บข้าวเช่นเดียวกับยุงข้าวแต่ฉางมีขนาดใหญ่กว่า นอกจากนี้พบว่าในบางบ้านก็ซุกบ่อน้ำบาดาลภายในบริเวณบ้านของตนเอง อนึ่งในภาคเหนือและภาคกลางนั้นก็ปรากฏพบบางครั้งครว้มีมีเครื่องสูบน้ำ เครื่องปั่นไฟ เครื่องจักรไถนาทำไร่ และระหัดวิดน้ำใช้ ในขณะที่ครว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มี ซึ่งแสดงถึงความขาดแคลนเครื่องอุปกรณ์ที่ทันสมัยและอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพของชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ทั้ง ๆ ที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมมากกว่า อย่างไรก็ตามก็ปรากฏพบอุปกรณ์อย่างหนึ่ง ในภาคนี้ซึ่งไม่ปรากฏพบในภาคเหนือและภาคกลางคือ เครื่องทอผ้า ซึ่งแสดงถึงอาชีพอีกประเภทที่นิยมในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เช่นกัน เมื่อพิจารณาตัวแปรทางฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวประกอบกัน ก็พบว่าครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงจะมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในทุกประเภทที่ศึกษาพบมากกว่าครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั่นไฟซึ่งไม่ปรากฏว่าครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำครอบครัวใดเลยที่มีใช้

๑.๒.๔ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน

ในการศึกษาถึงรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนโดยคำนวณจากเงินรายได้แต่เพียงอย่างเดียวนี้ พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ในการวิจัยนี้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงไม่สามารถคำนวณรายได้อื่นได้เป็นจำนวนแน่นอน ครอบครัวส่วนใหญ่จึงมักจะใช้วิธีการคำนวณจากปริมาณข้าวต่อถึงที่ผลิตและส่งขายได้ในแต่ละปีและคิดเป็น

กรมแรงงานและสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, รายงานการสำรวจแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๑๐-๒๕๑๑) และภาคเหนือ (๒๕๑๑-๒๕๑๒), กรมแรงงาน ๒๕๑๐-๒๕๑๒.

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปี ซึ่งค่อนข้างจะเป็นการคาดประมาณ ทั้งนี้จากรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนที่ศึกษาพบนี้จึงยังขาดความเชื่อถือได้แน่นอน วิธีการหนึ่งในการหาของการที่บางครอบครัวในการวิจัยครั้งนี้อาจจะยังมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการวิจัยไม่ถูกต้องและตีเบี่ยงพอ จึงพบว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่จะขัดแย้งกับข้อมูลในหลาย ๆ ลักษณะ กล่าวคือ การเป็นเจ้าครองเครื่องใช้อุปโภคอำนวยความสะดวกของบ้านแก๊งที่ ถักกล่าวมาแล้ว และการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในส่วนที่จะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม ทว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนที่คำนวณได้ก็ปรากฏว่า ครอบครัวในภาคเหนือส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่าคือ ประมาณ ๕๐๐ ถึง ๕๕๕ บาทต่อเดือนในขณะที่ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าคือประมาณต่ำกว่า ๔๕๕ บาทต่อเดือน หนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้พบว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนที่สูงที่สุดจะมีเพียงประมาณระหว่าง ๓,๕๐๐ ถึง ๓,๕๕๕ บาท ในขณะที่ครอบครัวในภาคกลางและภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดถึงสูงกว่า ๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป แสดงถึงมาตรฐานในการครองชีพของชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งต่ำกว่าในภาคเหนือและภาคกลางอย่างมาก

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนนี้เป็นเกณฑ์แบ่งกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงและต่ำของกลุ่มตัวอย่าง จึงปรากฏเด่นชัดว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงจะมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อเดือนขึ้นไป และกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำจะมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า ๑,๐๐๐ บาท

สำหรับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่นา หรือที่สวน พบว่าครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางส่วนใหญ่จะยังไม่มีการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินประเภทใดเลย ในขณะที่ภาคเหนือส่วนใหญ่จะมีที่ดิน ที่นา หรือที่สวนประมาณระหว่าง ๑ ไร่ ถึง ๕ ไร่ และในส่วนที่มีการมีกรรมสิทธิ์สูงสุดจะมีในระหว่าง ๔๐ ไร่ ถึง ๔๕ ไร่ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าทั้ง ๆ ที่ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ยังไม่มีการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนี้ก็ตาม แต่ในส่วนที่มีการมีกรรมสิทธิ์สูงสุดนั้นก็พบว่า เป็นจำนวนที่สูงกว่ากรรมสิทธิ์ของครอบครัวในภาคเหนือและภาคกลาง กล่าวคือมากกว่า ๕๐ ไร่ขึ้นไป แสดงถึงความแตกต่างของการครองครองที่ดินของครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งห่างกันมาก

อนึ่งในการพิจารณาเกี่ยวกับตัวแปรฐานะ เศรษฐกิจ ก็พบว่า การที่การวิจัยครั้งนี้ใช้ รายได้ของ ครอบครัววัดสินระดับฐานะ เศรษฐกิจของ ครอบครัวแต่เพียงอย่าง เดียวนั้นยังมีส่วน บกพร่อง เนื่องจากพบว่าครอบครัวที่มีกร รมสิทธิ์ในที่ดินสูงสุดคือมากกว่า ๕๐ ไร่ขึ้นไปนั้น เป็น ครอบครัวในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำแทนที่จะ เป็นกลุ่มในฐานะ เศรษฐกิจสูง ซึ่งอธิบายได้จาก การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจว่ากร รมสิทธิ์ในที่ดินนั้นหมายถึงที่ดินที่ตนได้ประโยชน์ในการ ประ กอบอาศัยอยู่โดยตามความเป็นจริงแล้วจะ เป็นที่เขาก็กม

สรุปในการศึกษาถึงของไร่ อุปรกรณ์อำนวยความสะดวก รายได้เฉลี่ยของ ครอบครัว ตลอดจนกร รมสิทธิ์ในที่ดิน ที่นา หรือที่สวน ของครอบครัวในกลุ่มดังกล่าวพบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนอยู่ในหลาย ๆ ส่วนที่จำเป็น ทำให้สามารถแยกวิเคราะห์ได้เป็นสองกรณี คือ สภาพฐานะทาง เศรษฐกิจของ ชาวนชนบทส่วนใหญ่ซึ่งนับเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ อันจะสะท้อนผลกลับถึงระดับฐานะ เศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณา พัฒนาและปรับปรุงต่อไป และอีกในกรณีหนึ่งอาจแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยในความไม่หุหุรา ฟุ้งเฟ้อ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของชาวนชนบทไทย ดังเช่นที่ ละม้ายมาศ ศรีหัตถ์ จรรยา สุวรรณทัต และคณะ ได้รายงานในการศึกษาถึงอิทธิพลของสังคมต่อ พัฒนาการของ เด็กเล็กที่ตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรีว่า ชาวบ้านที่ตำบลนาป่าไม่ชอบความหุหุรา ฟุ้งเฟ้อ เครื่องใช้ประเภทจักรเย็บผ้า นาฬิกา วิทยุ จะถูกจัดเป็นเครื่องแสดง ความมั่งคั่ง และ แมริจกักรยานยนต์จะเป็นพาหนะที่สำคัญและจำเป็นมาก แต่ก็มีครอบครัวเพียง ๑๘ จาก ๒๓๗ ครัวเรือนเท่านั้นที่สำรวจพบว่า มีรถจักรยานยนต์ใช้ และ จำนวนมัธยมฐานะของ กร รมสิทธิ์ในที่ดิน หรือที่นาจะอยู่ระหว่างเพียง ๑๘ ไร่ถึง ๒๕ ไร่ เท่านั้น °

๑.๓ สถานะที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวัน
๑.๓.๑ สถานะที่นอน

ในการศึกษาถึงสถานะที่นอนและ การนอนของ เด็กเล็กในชนบทพบว่า เด็กเล็กในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะนอนบนฟูก (ที่นอน) การนอนโดย

ละม้ายมาศ ศรีหัตถ์ และ คณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการ ของ เด็กเล็กที่ ตำบลนาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี, หน้า ๓๐.

ส่วนมากจะยังนอนร่วมกับบิดามารดา เวลาที่เข้านอนจะอยู่ระหว่างประมาณ ๒๐.๐๐ นาฬิกา ถึง ๒๐.๕๕ นาฬิกา และตื่นประมาณ ๐๖.๐๐ ถึง ๐๖.๕๕ นาฬิกาเป็นประจำทุกวัน สำหรับในเวลากลางวันเด็กในภาคเหนือส่วนใหญ่พบว่าชอบนอนกลางวันแต่ไม่เป็นประจำสม่ำเสมอ คือแล้วแต่ว่าวันใดจะต้องกรนอนกลางวันหรือไม่ ส่วนการนอนของเด็กเล็กในภาคกลางพบว่าเด็กจำนวนครึ่งหนึ่งที่นอนบนเตียงและใช้เพียงเสื้อปรองเท่านั้น การนอนก็ยังคงนอนร่วมกับทั้งบิดามารดาและพี่น้อง สำหรับเวลาในการเข้านอนและตื่นนอนพบว่าสอดคล้องกันกับเด็กเล็กในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือเข้านอนประมาณเวลา ๒๐.๐๐ ถึง ๒๐.๕๕ นาฬิกาและตื่นนอนประมาณ ๐๖.๐๐ ถึง ๐๖.๕๕ นาฬิกาเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งจะนอนกลางวันเป็นประจำทุกวัน

เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างของตัวแปรฐานะ เศรษฐกิจ เพศและลำดับที่การเกิด ของเด็กเล็กแล้ว พบว่าผลการวิจัยในลักษณะที่เกี่ยวกับการนอนที่มีความสอดคล้องกันในทุกลักษณะ ตัวแปร กล่าวคือ เด็กส่วนมากจะนอนบนที่นอน และนอนร่วมกับบิดามารดา เวลาเข้านอน และตื่นนอนจะอยู่ระหว่าง ๒๐.๐๐ ถึง ๒๐.๕๕ นาฬิกา และ ๐๖.๐๐ ถึง ๐๖.๕๕ นาฬิกาตามลำดับเป็นประจำทุกวัน นอกจากนี้เด็กส่วนใหญ่ก็จะนอนกลางวันเป็นประจำทุกวัน เช่นเดียวกัน

จากผลการวิจัยที่ได้มีปรากฏว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของละม้ายภศ ศรีหัตถ์ จรรยา สุวรรณดี และคณะ ในการนอนของเด็กเล็กที่อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี เด็กจะนอนร่วมกับบิดามารดาไปมากกว่าจะโตและเข้าโรงเรียนได้ แต่ความยากลำบากหลายครั้งอาจจะแยกให้เด็กไปนอนกับย่าหรือยายหรือกับพี่ ๆ ของเด็กได้ เวลาการเข้านอนจะไม่มีเวลาแน่นอน เด็กง่วงเมื่อไรจึงจะนอน

๑.๓.๒ สถานที่รับประทานอาหาร

ผลการศึกษาลักษณะการรับประทานอาหารของ เด็กเล็กในชนบทตามภาคต่าง ๆ นั้นปรากฏถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ ในภาคเหนือนั้นเด็กส่วนใหญ่จะรับประทาน

ข้าวเหนียว เป็นอาหารหลักและรับประทานพร้อมกับบิคมารคา ซึ่งจะไม่รับประทานบนพื้นบ้าน
 ในส่วนใดส่วนหนึ่งของบ้าน และในการรับประทานขนมหวานนั้นคิดว่า เด็กส่วนใหญ่จะชอบรับ
 ประทานขนมหวาน ๆ ทุกชนิด กล่าวคืออาจจะ เป็นทั้งลูกกวาด ขนมหวานเช่นขนมเค้กกับ
 ขนมครกโดยไม่กำหนด เวลาในการรับประทานแน่นอน ส่วนเด็กเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 นั้นก็รับประทานข้าวเหนียว เป็นอาหารหลักเช่นเดียวกัน ในการรับประทานอาหารจะรับประทาน
 ร่วมกับบิคมารคา ซึ่งจะให้รับประทานร่วมกันบนแคร่ที่ชาวบ้านวางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 เข้าใจว่าเป็นโต๊ะได้ และชอบรับประทานขนมทุกชนิดแล้วแต่ความต้องการ เช่นเดียวกับเด็กใน
 ภาคเหนือ ส่วนเด็กเล็กในภาคกลางนั้นจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลักโดยไม่เคยรับ
 ประทานข้าวเหนียวเลย และส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารคนเฒ่าคนแก่ช่วยพื้น สำหรับขนมหวาน
 นั้นเด็กในภาคกลางนี้จะไม่ชอบแต่จะชอบรับประทานผลไม้หรือไอศกรีมมากกว่าขนมหวาน ๆ
 จะเป็นได้ว่าเด็กเล็กใน ๓ ภาคนี้มีความแตกต่างกันในลักษณะอาหารหลักที่รับประทานซึ่งแสดง
 ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมของแต่ละภาคและจะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ตาม

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างในตัวแปรอีก ๓ ด้าน คือ ความเอื้ออำนวยของครอบครัว
 เพศ และลำดับที่การเกิดของเด็กเล็กก็พบความสัมพันธ์กัน ว่าเด็กเล็กโดยส่วนมากจะนั่ง
 รับประทานอาหารบนพื้นและรับประทานร่วมกับบิคมารคา อีกทั้งชอบทานขนมหวานทุกชนิด เป็น
 ที่น่าสังเกตพบว่า เด็กเล็กฝั่ง เป็นลูกคนโตนั้นจะรับประทานอาหารกับบิคมารคา ส่วนเด็กเล็ก
 ซึ่งเป็นลูกคนรองจะรับประทานอาหารร่วมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว ซึ่งตรงกับสภาพความ
 เป็นจริงที่เด็กเล็กฝั่ง เป็นลูกคนโตอาจจะยังไม่มั่นคง ๆ จึงรับประทานอาหารเฉพาะกับบิคมารคา
 ส่วนเด็กเล็กฝั่ง เป็นลูกคนรองมีทั้งที่และอาจจะมั่นคงได้จึงปรากฏว่าจะรับประทานอาหารร่วมกับ
 สมาชิกทุกคนในบ้าน

๑.๓.๓ สถานที่เล่น

ในการเล่นของเด็กเล็กในชนบท จากการศึกษาพบว่า เด็กเล็ก
 ส่วนใหญ่ในทุกลักษณะตัวแปรจะชอบเล่นทั่ว ๆ ไปทั้งภายในบริเวณบ้านและนอกบริเวณบ้าน
 กล่าวคือ อาจจะ เป็นทั้งบริเวณบ้านเพื่อนหรือบ้านญาติของเด็กก็ได้ นอกจากนั้นบริเวณลานวัด

สนามของโรงเรียนและบริเวณของนากรีเป็นที่นิยมเล่นของเด็กเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่เหล่านี้อยู่ใกล้บริเวณบ้านอีกทั้งไม่มีอันตรายจากการที่อยู่ไกลจากถนนใหญ่มาก

ในความคิดเห็นของมารดาเกี่ยวกับการปล่อยให้ลูกออกไปเล่นนอกบ้านเมื่อมารดาไม่ได้อยู่ด้วยนั้น พบว่ามารดาในภาคเหนือส่วนใหญ่จะไม่ปล่อยลูกของตนในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางอนุญาตให้ลูกไปเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ตามลำพัง อนึ่งมารดาของเด็กชายกับเด็กหญิงให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกัน โดยมารดาของเด็กชายอนุญาตให้ลูกไปเล่นที่บ้านเพื่อน แต่มารดาของเด็กหญิงไม่อนุญาต ซึ่งข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่ามารดาอนุญาตลูกหญิงใกล้ชิด และให้ความเป็นห่วงโดยไม่ปล่อยให้ไปเล่นไกลจากถึง เช่นที่อนุญาตแก่ลูกชาย และเกี่ยวกับการเล่นนี้มารดาของเด็กในทุกลักษณะตัวแปรให้การตามใจแก่ลูกเป็นอย่างมากในการเล่น ดังที่พบว่ามารดาเพียงจำนวนน้อยที่รายงานว่าตนจำกัดเวลาในการเล่นให้แก่อีก ส่วนใหญ่จะให้อิสระลูกเล่นตามความต้องการว่าเด็กต้องการเล่นเมื่อใด

สำหรับผู้ให้เด็กชอบเล่นด้วยนั้นพบว่ามารดาส่วนใหญ่กล่าวว่า เด็กจะชอบเล่นกับเพื่อน ๆ นอกบ้านมากที่สุด ซึ่งมารดาก็ให้การสนับสนุนด้วยเหตุผลที่ต้องการให้ลูกมีเพื่อนมาก ๆ อีกทั้งมารดานั้นก็ไม่มีเวลาพอที่จะร่วมเล่นกับลูกได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้แสดงความขัดแย้งกับผลการวิจัยในต่างประเทศของพาร์เทน^๑ (Parten) และโรเวน^๒ (Rowen) ที่ศึกษาถึงการ เล่นของเด็กเล็กและพบว่าลักษณะการ เล่นของเด็กเล็กในวัย ๒ ถึง ๓ ปีว่า มีแนวโน้มที่จะเล่นคนเดียวตามลำพังมากกว่าที่จะเล่นรวมหรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กบางส่วนซึ่งนิยมที่เล่นตามลำพังคนเดียวอยู่บ้างเช่นกัน

^๑ Watson and Lindgren, Psychology of the Child, p. 348.

^๒ Rowen, The Child We See, p. 151.

ของเล่นที่เด็กแต่ละคนชอบเล่นมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะองค์ประกอบรวมทั้งประกอบอยู่กล่าวคือ เด็กเล็กในภาคเหนือจะชอบเล่นตุ๊กตามากที่สุด ในขณะที่เด็กเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชอบรถเล็ก ๆ กับเครื่องครัวนำมาสมมุติเล่น และ เด็กเล็กในภาคกลางก็ชอบเล่นเครื่องครัวโดยสมมุติเป็นของจริง เช่นเดียวกัน สิ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เบียเวทว่า การเล่นของเด็กในวัย ๒ ถึง ๔ ปีนี้ ส่วนมากจะเป็นการนำกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่เขาสามารถทำได้ด้วยตนเองมาเล่น และมักจะเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนของจริงที่เรียกว่าการสมมุติ เช่น เขาตุ๊กตารถสมมุติเป็นน้อง เป็นต้น^๑

ในความแตกต่างของฐานะเศรษฐกิจ พบว่า มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า เด็กในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงส่วนใหญ่จะมีของเล่นประเภทที่ต้องซื้อด้วยเงิน เช่น ลูกบอล ตุ๊กตา ปืน มากกว่าเด็กเล็กในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำซึ่งส่วนใหญ่ของเล่นที่ใช้เล่นจะเป็นสิ่งของที่ได้จากสิ่งแวดล้อมรอบข้างโดยไม่ต้องใช้เงินซื้อ อาทิเช่น ทราย ยางสติกเกอร์ เป็นต้น

เด็กชายและ เด็กหญิงในการวิจัยนี้ส่วนใหญ่สามารถเลือกของเล่นที่ขอมเล่นได้เหมาะสมกับเพศของตนเป็นอย่างดี กล่าวคือ เด็กชายส่วนใหญ่จะชอบเล่นรถเล็ก ๆ ปืน ลูกบอล และหุ่นยนต์ ในขณะที่เด็กหญิงส่วนใหญ่จะนิยมเล่นของเล่นที่เหมาะสมกับเพศของตน เช่น ตุ๊กตา และเครื่องครัว เป็นต้น สิ่งในเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของแรบบแมน (Rabban) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ที่ระบุว่า เด็กชายสามารถเลือกของเล่นที่สนใจและเล่นได้เหมาะสมและดีกว่าเด็กหญิง^๒ แม้ปรากฏในการวิจัยนี้ว่าทั้ง เด็กชายและ เด็กหญิงก็ชอบเล่นที่เหมาะสมกับเพศของตนได้เป็นอย่างดีทั้งสองฝ่าย อย่างไรก็ตามก็ยังมีเด็กชายหญิงอยู่บางส่วนเช่นกันที่ยังชอบเล่นในสิ่งของที่ไม่เหมาะสมกับเพศของตนอยู่แต่มีจำนวนน้อยมาก อย่างไรก็ตามนอกจากของเล่นที่ใช้เล่นประจำแล้วเด็กส่วนมากก็จะไม่ค่อยมีสิ่งอื่นรอบ ๆ บ้านที่ใช้เล่น ในกลุ่มส่วนน้อยนั้นสิ่งของที่

^๑ Maier, Three Theories of Child Development, p. 119.

^๒ Rabban, "Sex-role identification in young children in two diverse social group," pp. 81-158.

นำมาใช้เล่นจะมีประเภทกระป๋องเก่า ๆ ต้นไม้ใบไม้ดอกไม้ น้ำ ของใช้ในครัว ฟางข้าว และอื่น ๆ เท่าที่เด็กจะเอามาครอบตัว นอกจากนี้ยังมีสิ่งของอยู่หลายสิ่งที่มีราคามักไม่อนุญาตให้เด็กเล่นเนื่องจากเกรงจะมีอันตรายนึงต่อตัวเด็กเองและทั่วไป กล่าวคือ ของมีคมต่าง ๆ ไม้ขีดไฟ น้ำทะเล สัตว์เลี้ยง เป็นต้น

เด็กเล็กบางคนมักจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งตนเองมีความผูกพันหรือจิตใจอยู่อย่างใกล้ชิด และเด็กอาจจะเคยชินกับสิ่งนั้นจนเกิดความผิดปกติถ้าสิ่งนั้น ๆ ขาดหายไป ในการศึกษาครั้งนี้ แม้จะพบว่า เด็กเล็กส่วนใหญ่จะไม่มีสิ่งใดที่เกิดความผูกพันกล่าวคือมีมากเป็นพิเศษ แต่ก็พบว่า มีเด็กบางส่วนและเกือบถึงครึ่งในบางลักษณะตัวแปรที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งติดเป็นพิเศษ ได้แก่ ตุ๊กตา หมอนข้าง ขวดนม หัวนมหลอด และของเล่นประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๓.๔ สถานที่ซบถาย

สถานที่ซบถายของครอบครัวในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางโดยส่วนใหญ่จะใช้สวนซึ่งมากที่สุด ซึ่งจะตั้งแยกเฉพาะออกไปจากตัวบ้านและจะใช้กันอยู่แต่เฉพาะสมาชิกภายในครอบครัวเท่านั้น กล่าวคือไม่ปะปนกับครอบครัวอื่น ๆ อนึ่ง ในความแตกต่างทางฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวพบว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำมีจำนวนใกล้เคียงกันระหว่างการใช้สถานที่ซบถาย ๒ ประเภท คือ ส่วนหนึ่งร้อยละ ๓๕.๕๘ และอีกร้อยละ ๓๑.๒๕ ที่ครอบครัวซึ่งไม่มีสถานที่ซบถายเฉพาะ ต้องซบถายตามทุ่งไม้หรือในป่าที่ห่างจาก บริเวณหมู่บ้านซึ่งชาวชนบทเรียกว่า การไปทุ่ง หรือในบางสถานที่ซึ่งอยู่ข้างป่า หรือทะเล ก็มักจะซบถายตามบริเวณแม่น้ำหรือชายทะเล ซึ่งเรียกว่าการไปควมภาค

๒. สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา (แสดงในตารางที่ ๓๕ ถึงตารางที่ ๓๖)

๒.๑ การเลี้ยงดูเด็ก

๒.๑.๑ การให้นมเด็ก

มารดาในชนบทภาคเหนือส่วนใหญ่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา โดยกล่าวว่าในการให้นมนี้ควรจะให้ทุกครั้งที่มีบุตรร้องหิว เพื่อสะดวกตามความต้องการของบุตร มารดาในภาคเหนือจะมีระยะเวลาการให้นมบุตรจนกระทั่งบุตรอายุระหว่าง ๑ ปีถึง ๑ ปี

๑๑ เดือน จึงจะเริ่มให้บุตรควาแม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี แต่วิธีที่ได้รับความนิยมเป็นส่วนใหญ่ได้แก่การให้นมแม่บุตรทดแทนนมมารดา เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงพบว่าส่วนใหญ่ก็เลี้ยงบุตรควาแม่เหมือนกัน แต่มีความเห็นในการให้นมแตกต่างกันว่าควรให้เป็นเวลาเพื่อความสะดวกแก่มารดาซึ่งจะต้องไปทำงานนอกบ้านในระยะ เวลาการให้นมบุตรมารดาในภาคนี้จะผ่านเวลานานไปถึงบุตรอายุ ๒ ปีถึง ๒ ปี ๑๑ เดือน จึงเริ่มให้บุตรควาแม่ด้วยเหตุที่มารดาตั้งครรภ์ใหม่เร็วกว่านี้ สำหรับมารดาในภาคกลางนั้นจะให้นมบุตรจนถึงช่วงอายุ ๑ ปีถึง ๑ ปี ๑๑ เดือน เป็นเกี่ยวกับมารดาในภาคเหนือ แต่ในภาคกลางเด็กส่วนใหญ่จะเลิกกับประทนนมมารดาเองโดยไม่ต้องใช้วิธีการที่พลิกแพลงมาก

จากการศึกษาในการให้นมบุตรนี้พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของเลอไวน์ และเลอไวน์ (Levine and Levine) ที่ศึกษากับมารดาในหมู่บ้านมาณีสันโก (Nyensongo) ประเทศเคนยา (Kenya)^๑ และการวิจัยของฮิทช์ค็อก และมินเทอร์น (Hitchcock and Minturn) กับมารดาแห่งแคว้นราชบุตรของเมืองกาลาเปอร์ (The Rajputs of Khalapur) ของประเทศอินเดีย^๒ ซึ่งสรุปได้ว่ามารดาส่วนใหญ่จะให้นมบุตรทุกครั้ง ที่ร้องไม่ว่าจะหิวหรือไม่หิวก็ตาม การหย่านมบุตรจะเริ่มเมื่อบุตรอายุประมาณ ๒ ถึง ๓ ปี ด้วยเหตุผลที่มารดาปีกรักใหม่มากที่สุด

ในการศึกษารวมถึงอิทธิพลทางฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวกับการให้นมบุตรของมารดาในครั้งนี้พบว่า มารดาในทุกระดับฐานะ เศรษฐกิจสูงและต่ำต่างก็ให้นมบุตรควาแม่ตนเอง โดยมีความเห็นในช่วงเวลาการให้นมสอดคล้องกันว่าจะควรให้ทุกครั้งที่เด็กร้องหิว

^๑ Levine and Levine, in Six Cultures, edited by Whiting, pp. 139-149.

^๒ Hitchcock and Minturn, Ibid., p. 320.

แต่มีเหตุผลต่างกัน คือ ในกลุ่มสูงจะเห็นว่า เพื่อ เป็นการสะดวกแก่ความถ่วง การ ของบุตร ใน ขณะที่มีมารดาในกลุ่มต่ำกว่าว่าคาดเห็น เสียงร้องไห้ของบุตรไม่ได้ และในช่วงอายุของบุตร ที่จะหย่านมนี้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันโดยที่มารดาทั้ง ๒ ระดับทั้งที่หย่านมบุตรในช่วงอายุ ๑ ปีถึง ๑ ปี ๑๑ เดือน และใช้วิธีที่คล้ายกันมากที่สุด คือ การให้นมแม่จนจนแก่บุตร ซึ่งในเรื่องนี้สรุปได้ว่าความแตกต่างกันในระดับฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวนี้ไม่มีผลต่อการให้ นมหรือการหย่านมบุตรในการวิจัยครั้งนี้เลย

๒.๑.๒ การฝึกหัดการขับถ่ายแก่เด็ก

ในการศึกษาถึงอายุของบุตรสามารถจะ เริ่มฝึกหัดการขับถ่ายให้นี้ พบว่าในทุกลักษณะตัวแปรมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ มารดาส่วนใหญ่จะฝึกหัดบุตรของตนใน ช่วงอายุระหว่าง ๒ ปีถึง ๒ ปี ๑๑ เดือนมากที่สุด ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษารอบครัวไทย ของ ดี ยิง (De Young)^๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ของ เซียร์และคณะในปี พ.ศ. ๒๕๐๐^๒ ที่สรุปช่วงอายุการหย่านมบุตรในช่วงอายุ ๑๐ เดือน ถึง ๒ ปี สำหรับวิธีการที่มารดาใช้ฝึกหัดการขับถ่ายแก่บุตรนั้น ผลการวิจัยแสดงว่า ความ แตกต่างในระดับฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การเกิดของเด็กไม่มีผลต่อวิธีการที่จะฝึก การขับถ่ายแก่เด็กกล่าวคือ มักจะใช้วิธีพาเด็กไปยังสถานที่ขับถ่ายและถอดเสื้อผ้าอำนวยความสะดวกให้มากกว่าวิธีอื่น ๆ แต่พบว่าความแตกต่างในดินที่ลุ่มนี้ทำให้วิธีการในการฝึกหัดบุตรในการ ขับถ่ายแตกต่างกันไปพอสมควรตามภายในแต่ละสังคมด้วย กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือ จะใช้วิธีทำตัวอย่างในการใช้สถานที่ขับถ่ายให้ดู กล่าวคือพอลำไปยังสถานที่ขับถ่ายถอดเสื้อผ้าให้ และทำความสะอาดให้เป็นที่เรียบร้อยในครั้งแรก ๆ มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะแนะนำ บุตรด้วยคำพูดถึงวิธีการต่าง ๆ เช่นเมื่อต้องการจะขับถ่ายให้ไปยืนและถอดเสื้อผ้าและทำความสะอาด

^๑ De Young, Village Life in Modern Thailand, p. 51.

^๒ Sears et al., Pattern of Child Rearing, p. 109.

ให้เรียบร้อยเมื่อพิมพ์เสร็จแล้ว สำหรับบทความในภาคกลางจะยกบุตรไปยังสถานที่ที่พิมพ์ และถอดเสี้ยนมาให้แก่บุตร

๒.๑.๑ ประวัติความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุของเด็ก

ในการพิจารณาตามถ้อยคำของเด็กพบว่า เด็กส่วนใหญ่ของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางนั้น มีประวัติที่มีความแข็งแรงดี กล่าวคือ ไม่เคยเจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุเมื่อเป็นเด็ก ในเวลาที่เด็กเล็กในกาลเหนือมักจะป่วยเป็นไขหวัด และ ประสบอุบัติเหตุตกมีใบไม้ขยี้กว่าเด็กเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ซึ่งมี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้คันทันสูง เหนือเกี่ยวกับก้นตาม นอกจากนี้สำหรับภาวเป็นไขหวัดบ่อย ของเด็กเล็กในภาคเหนือนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลทางสภาวะภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่ เต็มไปด้วยภูเขาระดับสูง ซึ่งมักจะมีสภาพอากาศที่ค่อนข้างเย็นกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ ไทยในทุก ๆ ฤดูหนาว จึงอาจจะ เป็นสาเหตุหนึ่งก็ได้ที่เด็กส่วนมากมักจะป่วยเป็นไขหวัด อนึ่ง ในความแตกต่างในระดับฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การ เกิดของ เด็กนี้ให้ผลใน ด้าน ความเจ็บป่วยในอดีตหรือการประสบอุบัติเหตุของเด็กที่โตแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กส่วนใหญ่ จะมีลักษณะเกี่ยวกับไข้ ไม่เคยเจ็บป่วยหนักหรือเจ็บจริง

๒.๑.๒ ปัญหาของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นชัดในรูปลักษณะตัวแปรว่ามารดา ส่วนใหญ่รายงานว่าตนไม่มีปัญหาใดในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งอาจจะ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ อาทิเช่น มารดาซึ่งไม่เข้าใจคำถามพอจึงไม่สามารถให้คำตอบได้ มารดาไม่คิดว่าสิ่งที่ เป็น ปัญหาต่าง ๆ นั้นคือปัญหา เนื่องจากส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า เป็นธรรมชาติของ เด็กที่จะต้อง แสดงกริยาหรือก้อหรือชน กล่าวคือ มารดาไม่เห็นว่าเป็นสิ่งผิดปกติไปจากธรรมชาติที่จะจัดว่า เป็นปัญหาได้ จึงให้คำตอบว่าไม่มีปัญหา อีกกรณีหนึ่งอาจเป็นเพราะความรักของมารดาที่มี ต่อบุตรจึงทำให้มองข้ามในสิ่งที่ เป็นปัญหา เหล่านั้นไป หรืออาจเนื่องจากไม่มีปัญหาใด ๆ เลย จริงก็ยอมจะเว้ไปไม่ได้ อย่างไรก็ตามในส่วนที่มีปัญหาพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่เด็กนั้นเลี้ยง ยากและงอแงกับมารดา ซึ่งมักจะเป็นเด็กชายและเด็กซึ่ง เป็นลูกคนแรกมากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง กับความคิดเห็นของ เออซูเบล (Ausubel) ที่กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของเพศชายและ

หญิงว่า เนื่องจากกรอบรบบทางบ้านที่แตกต่างกัน จึงทำให้เด็กชายนี้ถูกบังคับโดยเฉพาะ
 บิดามารดาคาดหวังให้มีความสัมพันธ์ในทางต่าง ๆ มีความกลัวหาย เข้มแข็ง เป็นตัว
 ของตัวเองมากกว่าเด็กหญิง

๒.๒ กรอบรบบเลี้ยงสอนเด็ก

๒.๒.๑ การฝึกในเรื่องที่ควรและไม่ควร (การสอนให้ไหว้ผู้ใหญ่)

ความแตกต่างในถิ่นที่อยู่ใน ๓ ภาคเป็นผลให้เห็นวิธีการฝึกอบรมเด็ก
 ในเรื่องการสอนให้ไหว้ผู้ใหญ่ กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือ และภาคกลางเห็นมีทัศนคติที่ตรงกัน
 ในการฝึกหัดเด็กให้รู้จักไหว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลาง ไม่ปรากฏพบว่ามีมารดาคนใดที่
 ยังไม่ได้ฝึกหัดในเรื่องนี้แก่บุตรเลย ในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ไม่ได้
 ให้ความสนใจในการสอนบุตรให้ไหว้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความแตกต่างกันในฐานะ เศรษฐกิจ
 ของครอบครัว เพศ และลำดับที่การเกิดของเด็กก็ตาม แต่พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะได้รับการ
 ฝึกหัดให้ไหว้ในช่วงอายุระหว่าง ๑ ปีถึง ๑ ปี ๑๑ เดือน

ในทำนองวิธีการสอนนี้พบว่ามารดาในภาคเหนือนิยมใช้วิธีทำตัวอย่างใหญ่ เพื่อเป็นแบบ
 อย่างกับเด็กมากที่สุด ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมารดาจะจับมือเด็กให้พนมไหว้และ
 ในภาคกลางมารดาจะเป่าลมและกำคำพูดโดยบอกให้พนมมือไหว้เท่านั้น จากวิธีการสอนซึ่ง
 ต่างกันนี้สามารถสะท้อนถึงแนวคิดและวิธีการฝึกอบรมเด็กที่ต่างกันตามถิ่นที่อยู่ในแต่ละสังคม
 แต่ละวัฒนธรรมซึ่งมีความแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับในความแตกต่างทางฐานะ
 เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การเกิดของเด็กนั้น ผลการศึกษานี้พบความสัมพันธ์ที่ว่าการมารดา
 จะใช้วิธีการแนะนำให้ลูกพนมมือและไหว้ผู้ใหญ่มากกว่าวิธีการใด ๆ ซึ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกัน
 กับความคิดเห็นของมารดาที่ตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรี ซึ่งมุ่งหวังอย่างหนึ่งที่จะให้เด็กแสดง

๑ Ausubel, Ego Development and the Personality Disorders,

ความเคารพผู้ใหญ่กว่าการกระทำตามคำสั่งหรือคำพูดทุกอย่าง ของบิดามารดา^๑

ในทางเหตุผลของการสอนให้ลูกให้หรือการที่ยังไม่ได้สอนนั้น พบว่ามารดาส่วนใหญ่ต้องการให้เด็กมีปริมาณที่ฟังสอน และ เหตุที่ยังไม่ได้สอนก็เนื่องจากเห็นว่าบุตรยังเล็กอยู่ และคิดว่าจะรอให้โตกว่านี้จึงสอน ซึ่งเป็นความวิตกกังวลของมารดาของเด็กหญิงและมารดาของลูกคนรองมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ามารดาส่วนใหญ่จะปกป้อง ให้การอนุเคราะห์อุปถัมภ์บุตรหญิงมากกว่าบุตรชาย^๒ และสมบุตรคนรองมากกว่าบุตรคนโต

๒.๒.๒ การฝึกในสิ่งที่ควรและไม่ควร (การสอนให้เด็กรู้จักการชดโโทษ)

เด็กในชนบทส่วนใหญ่ในทุกลักษณะทั่วๆไปจะยังไม่ได้รับการสอนจากมารดาให้รู้จักชดโโทษ ด้วยเหตุผลที่กล่าวไว้ว่าไม่ทราบจะจัดการเช่นไรมาที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตามในส่วนที่ได้ฝึกสอนได้แก่บุตรแล้วนั้นให้เหตุผลเป็นส่วนใหญ่ว่าต้องการให้บุตรมีนิสัยที่ดี สำหรับวิธีการที่ใช้นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการที่มารดา กล่าวเป็นตัวอย่าง และ ให้เด็กปฏิบัติตามเป็นการเลียนแบบ ซึ่งการเลียนแบบนี้เมื่อเด็กกล่าวไว้ว่า บิดามารดาจะมีส่วนสำคัญยิ่งในการ เป็นแบบอย่างแก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้เข้าใจได้ถึงค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม ซึ่ง เด็กจะใช้สิ่งนี้ได้เรียนรู้จากบิดามารดา และบิดามารดา ก็สั่งสอนปฏิบัติให้ดู เป็นแบบอย่างนี้เพื่อทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป^๓

๒.๒.๓ การฝึกในสิ่งที่ควรและไม่ควร (การสอนให้เด็กแสดงการขอบคุณ)

จากการศึกษาพบว่ามีเฉพาะ เด็กในภาคเหนือเท่านั้นที่ส่วนใหญ่ในช่วงอายุ ๑ ปีถึง ๑ ปี ๑๑ เดือน ได้รับการฝึกจากมารดาแล้วด้วยวิธีใหม่ที่มีชื่อไว้ เมื่อผู้ใหญ่ให้ของ

^๑ ละม้ายมากที่ สวัสดิ์ศักดิ์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมที่มีต่อการเด็กที่ตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรี, หน้า ๘๖-๘๗.

^๒ Monsoe, Encyclopedia of Educational Research, p.205.

^๓ Bier, Three Theories of Child Development, p.196.

โดยมีเหตุผลว่าต้องการให้บุตร เป็นเด็กที่ดีและมีรพยามากที่สุด แต่สำหรับมารดาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง อีกทั้งในกลุ่มที่มีความแตกต่างทางฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การ เกิดของเด็กนั้น พบว่ามีลักษณะร่วมกันมากที่สุดคือ การังไม่ได้อ่อน ทั้งนี้ เนื่องด้วยเหตุผลที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงจะให้เหตุผลว่า ไม่ทราบจะจัดการ เช่นไรมากกว่าในกลุ่มต่ำซึ่งกล่าวว่าบุตรของ ตนยัง เล็กอยู่ และมารดา ของ เด็กชายให้เหตุผลว่าไม่ทราบจะจัดการ เช่นไรมากกว่าในกลุ่ม เด็กหญิงซึ่งมีเหตุผลว่า บุตรยัง เล็กจะรอให้โตกว่าปัจจุบันก่อน อีกทั้งในมารดาของกลุ่มฐานะปานกลางให้เหตุผลว่า ไม่ทราบว่า จะจัดการ เช่นไรมากกว่าในกลุ่มลูกคนรองซึ่งมีเหตุผลว่าลูกยัง เล็กอยู่เช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงว่ามารดาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ มารดาของเด็กหญิงและมารดาของลูกคนรอง ทั้งก็มีความเห็นว่บุตรยัง เล็กและ เป็น เด็กอยู่เสมอ

๒.๓ การควบคุมความประพฤติของ เด็ก

๒.๓.๑ ความคิดเห็นและความต้องการ ของมารดาในเรื่อง ให้บุตรปฏิบัติ

ตามคำสั่ง

ทัศนคติ ความคิดเห็นของมารดาซึ่งมีความแตกต่างในถิ่นที่อยู่ อาศัยนั้นปรากฏว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือและภาคกลางนั้น ส่วนใหญ่จะมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเมื่อตนออกคำสั่ง แก่บุตร บุตรควรทำตามคำสั่ง นั้น แต่อย่างไรก็ดี อาจจะผ่อนสั้นผ่อนยาวแก่บุตรบ้าง เป็นกรณีไป ในขณะที่มารดาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เห็นว่บุตร ควรทำตามคำสั่ง ของตนอย่าง เกร็ง ครัดทันที ซึ่ง แสดงให้เห็นว่ามารดาในภาคนี้เข้มงวดต่อการ เลี้ยงดูลูกมากกว่ามารดา ของภาคเหนือและ ภาคกลาง

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การ เกิดของ เด็กมิได้มีผลให้มารดาแสดงความเห็นแตกต่างกัน คือ มารดาในส่วนใหญ่ต่างก็กล่าวว่าบุตร ของตนควรทำตามคำสั่ง ของตนแต่ก็อาจยืดหยุ่นได้บ้างแล้วแต่กรณี ซึ่งสรุปได้ว่ามารดาใน ชนบทมีวิธีการอบรม เลี้ยงดูบุตรที่มี การ อด อดช่วยพอสมควร

๒.๓.๒ ความประพฤติโดยทั่ว ๆ ไปของบุตรจากความคิดเห็นของมารดา
 มารดาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เห็นว่า
 บุตรเรียบร้อยดี ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่ในภาคกลางกล่าวว่าบุตรก๊อและซน อย่างไม่รู้ก็
 ไม่สามารถสรุปแน่นอนได้ว่า เด็กเล็กในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีความ
 ประพฤติที่เรียบร้อยดีกว่า เด็กเล็กในภาคกลาง เนื่องจากผลการวิจัยนี้ได้จากความคิดเห็น
 ของ เฉพาะมารดาส่วนเกี่ยวเท่านั้น อนึ่งพบว่าในความแตกต่างระหว่างเพศ และลำดับที่
 การเกิดของ บุตรก็พบว่ามีส่วนต่อการพิจารณาความประพฤติของบุตรจากมารดาเช่นกัน
 กล่าวคือ มารดาของ เด็กชายและมารดาของบุตรคนโตส่วนใหญ่จะกล่าวว่าบุตรคือ ซนมาก
 ที่สุด และมากกว่า เด็กหญิงและลูกคนรอง ซึ่งมารดา กล่าวว่ามีความประพฤติที่เรียบร้อยกว่า
 ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ว่าลูกสาวมักถูกเรียกชื่อให้มีความเป็นระ เียบยเรียบร้อย
 และมีบรรยาห์เรียบร้อยมากกว่าลูกชาย ^๑

๒.๓.๓ การปฏิบัติของมารดาเมื่อบุตรประพฤติหรือกระทำในสิ่งที่มารดา
 เห็นว่าถูกต้องและเป็นไปตามความต้องการของมารดา

มารดาส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างในตัวแปรทุกด้าน เมื่อบุตรมี
 การประพฤติปฏิบัติที่ดีก็มักจะให้รางวัลแก่บุตร เพียงแต่มีความแตกต่างกันในลักษณะ ของรางวัล
 ซึ่งต่างกันไปตามความนิยม กล่าวคือ ในภาคเหนือมารดามักจะให้รางวัล เป็นสิ่งของ เช่น
 ขนม หรือของเล่นแก่บุตร ในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักจะให้หิ้งคำชมเชย
 และรางวัลเป็นสิ่งของ และมารดาในภาคกลางให้คำชมเชยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแม่
 ประเภทของรางวัลจะแตกต่างกันแต่มารดาส่วนใหญ่ก็มีวิธีการฝึกหัดความประพฤติเด็ก ใน
 การควบคุมความประพฤติของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของสกินเนอร์ (Skinner)
 ที่เห็นว่าการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยอาศัยการ เสริมแรง
 (reinforcement) กล่าวคือ พฤติกรรมที่ดีควรจะได้รับรางวัลหรือสิ่งตอบแทนเพื่อคง

^๑ Sears et al., Pattern of Child Rearing, pp.400-407.

พฤติกรรมนั้นไว้ ส่วนพฤติกรรมที่ไม่ดีก็ไม่น่าจะสนับสนุนให้เกิดขึ้นอีกโดยไม่ให้การเสริมแรง

๒.๓.๔ ความประพฤติของบุตรที่มารคาไม่ชอบและต้องการแก้ไข

ความก้าวร้าวและขบถรังแกผู้อื่นของเด็ก พบว่าเป็นปัญหาหนัก

ใจส่วนใหญ่ของมารคาในภาคเหนือมากที่สุด ในขณะที่มารคาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาใด ๆ และส่วนที่มีปัญหาก็เป็นปัญหาความก้าวร้าวและไม่เชื่อฟังของบุตรมาก และมารคาในภาคกลาง เพียงแต่พบความขบถของบุตรมากที่สุดเท่าที่เห็น ซึ่งปัญหาความประพฤติ เหล่านี้มีหลายประเภทและแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแต่ละภาค แม้เป็นการสะท้อนถึง ทัศนคติวิธีการเลี้ยงดูของมารคาในแต่ละถิ่นที่อยู่ซึ่งมีแนวโน้มที่จะแตกต่างกัน จากผลของ ความประพฤติของบุตรที่แสดงออกแตกต่างกันและมีความมากน้อยต่างกับเรื่องนี้

อย่างไรก็ตามปัญหาความประพฤติบุตรในทุกประเภทนั้นจะพบในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจ ครอบครัวยุคมากกว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูง ซึ่งส่วนใหญ่กล่าวหาว่าไม่มีความประพฤติดี ของบุตรที่ตนไม่ชอบและต้องการแก้ไขมากที่สุด และในด้านความแตกต่างระหว่างเพศก็พบว่ามารคาของ เด็กหญิงส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาในความประพฤติของบุตร ในขณะที่มารคาของบุตร ชายไม่ชอบความขบถของบุตรตนเองมากที่สุด นอกจากนี้บุตรคนรองก็แสดงความขบถมากที่สุด ซึ่งมารคาไม่ชอบและต้องการแก้ไข ซึ่งตรงกันข้ามกับบุตรคนโตที่ไม่มีปัญหาในความประพฤติ ใด ๆ มากนัก จากผลการศึกษานี้จึงพอสรุปได้ว่าบุตรในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูง บุตรหญิง และบุตรคนโต กล่าวได้ว่ามีความประพฤติที่มารคาไม่ชอบน้อยกว่าบุตรในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจ ต่ำ บุตรชาย และบุตรคนรอง ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารคากับบุตรซึ่งมีความแตกต่างทางเพศและลำดับที่การเกิด อีกทั้งความแตกต่างในฐานะ เศรษฐกิจของ ครอบครัว เองก็ยังมีผลให้มีความแตกต่างกันในวิธีเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรได้

๒.๓.๕ การปฏิบัติของมารดาเมื่อบุตรแสดงกริยาก้าวร้าว

ในการปฏิบัติของมารดาในชนบทตลกกริยาก้าวร้าวของบุตรนั้นพบว่าวิธีที่การแตกต่างกันหลาย ๆ แบบ กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นอาจกล่าวได้ว่าใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนบุตรมากที่สุด จากการศึกษาที่แม่บุตรจะแสดงกริยาก้าวร้าว เช่น ทูบ ตี หรืออาละวาด แต่มารดาก็พยายามอบรมสั่งสอนด้วยการอธิบายให้บุตรเข้าใจว่ากริยานั้น ๆ ไม่ควรกระทำ ซึ่งในทางตรงกันข้ามมารดาในภาคกลางตอนล่างจะใช้อารมณ์เป็นส่วนมาก โดยจะใช้วิธีทุบตีเมื่อมีกริยาก้าวร้าว ซึ่งวิธีนี้ไม่มีมารดาในภาคเหนือคนใดเลยที่ใช้ อนึ่งอาจกล่าวได้ว่ามารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างจะใจเย็นมากที่สุด โดยที่พบว่าเฉพาะมารดาในภาคนี้เท่านั้นที่จะใช้วิธีโอ้บุตรแม่บุตรจะแสดงกริยาก้าวร้าวก็ตาม

ในความแตกต่างของฐานะเศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่เกิดนั้น พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีการที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือตี โดยเป็นที่น่าสนใจว่ามารดาของลูกคนรองนั้นใช้วิธีตีกับบุตรของตนมากกว่าที่มารดาของลูกคนโตจะใช้กับบุตรของตน อนึ่งในกลุ่มที่ใช้วิธีโอ้ลูกไม่ให้โกรธนั้นพบว่า เป็นมารดาของบุตรชายและมารดาของลูกคนโต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เซียร์^๑ ที่กล่าวว่า มารดาจะยอมอนุโลมให้ลูกชายแสดงกริยาก้าวร้าวมากกว่าลูกสาว และลูกสาวจะไม่ได้รับอนุญาตให้แสดงกริยาก้าวร้าวต่อบิดามารดาเลย^๑

อนึ่ง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการปฏิบัติเมื่อบุตรแสดงกริยาก้าวร้าวของมารดาไทยกับมารดาที่นายแซ็งโก^๒ (Nyansongo) ประเทศเคนยา (Kenya) พบความแตกต่างกันคือ มารดาที่นายแซ็งโกจะแยกระหว่างกริยาก้าวร้าวทางกาย และทางวาจา

^๑ Sears et al., Pattern of Child Rearing, pp.131.

^๒ Le Vine and Levine, in Six Cultures, edited by Whiting, p.175.

โดยที่บุตรแสดงกริยาท้าวทางกายจะลงโทษด้วยการเขียนที่ แต่เขาเป็นท้าวท้าวทาง
วาจา เช่น คำที่พูดถูกผู้อื่น ก็จะลงโทษด้วยการทุบหรือว่าเผาไหม้ ซึ่งแสดงว่ามารดา
ที่นายันชั้นโกนี้ถือว่าการแสดงกริยาท้าวทางกายรุนแรงกว่ากริยาท้าวทางวาจา
นอกจากนั้นมารดาที่ถารอง^๑ (Tarong) ประเทศฟิลิปปินส์ก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้อง
กันเพิ่มอีกว่าจะลงโทษด้วยเพียงการทุบลูกแสดงกริยาท้าวทางกาย และใช้การตีต่อ
เมื่อบุตรแสดงกริยาท้าวทางกายต่อผู้ที่เล็กกว่าหรือต่อบุคคลผู้ไม่คุ้นเคยเท่านั้น

๒.๑.๖ การปฏิบัติของมารดาเมื่อบุตรชนหรือไม่เชื่อฟัง

ในการศึกษาถึงการทำของมารดาต่อบุตรชนหรือต่อไม่เชื่อ
ฟังของบุตร ไม่ปรากฏผลพบความสอดคล้องกันเลยใน ๓ ภาค กล่าวคือ มารดาในภาค
เหนือนิยมวิธีทุบหรือตี กับกรรมและคำของบุตร ส่วนมารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
คืออย่าง เดียวมากที่สุด และมารดาในภาคกลาง เพียงแต่ใช้การทุบหรือกักตัวหาจางอย่างรุนแรง
เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าจากการกระทำของบุตรอย่างเดียวกัน แต่มารดาในแต่ละสังคม
ของแต่ละภาคใช้วิธีลงโทษในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงถึงค่านิยมในความเข้มงวดต่อ
การตีและชนของบุตร ซึ่งพบว่ามารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วิธีการรุนแรงมากกว่า
มารดาในภาคเหนือและภาคกลาง จากความแตกต่างในวิธีการลงโทษบุตร เมื่อบุตรไม่เชื่อฟัง
หรือชนนี้ อาจอธิบายได้ในความไม่มั่นคงทางอารมณ์ของมารดาในการลงโทษเด็กในแต่ละ
สังคมของแต่ละภาคซึ่งนับเป็นองค์ประกอบสำคัญอันหนึ่ง ดังเช่นที่ละมายบาท ศรีทัตต์ และ
คณะได้สรุปไว้ในรายงานวิจัย จากความคิดเห็นของมารดาที่ต่างคนต่าง ชลบุรี ว่าถ้าเด็ก
คือไม่ยอมทำตามคำสั่งของมารดาในขณะที่มารดาอารมณ์ไม่ดีอยู่แล้ว เด็กก็อาจถูกลงโทษ
อย่างรุนแรงทันที แต่ถ้ามารดาอยู่ในอารมณ์สบายใจแม้เด็กจะไม่ทำตามคำสั่ง บางครั้ง

^๑ Nydegger and Nydegger, "Tarong : an Ilocos Barrio in
Philippines," in Six Cultures, edited by F.P. Whiting. (New
York : John Wiley & Sons, Inc., 1963), p.835.

มารคาก็จะเพิกเฉยได้ อย่างไรก็ตามก็มีข้อสังเกตว่า ถ้าเป็นกรณีที่เกิดขัดต่อคำสั่งของมารคทางบ้านเกี่ยวกับกฎข้อห้ามต่าง ๆ ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อความปลอดภัยของเด็กเองแล้ว มารคจะลงโทษเด็กโดยไม่คำนึงถึงว่ากำลังอยู่ในอารมณ์เช่นใดเลย^๑ ซึ่ง เมื่อพิจารณา กับผลการวิจัยในครั้งนี้อาจจะสรุปได้ว่าความแตกต่างในการใช้วิธีการลงโทษบุตรเมื่อ บุตรชนหรือไม่เชื่อฟังนั้น อาจจะมีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางอารมณ์ของมารคาในช่วงเวลา นั้น ๆ ก็ได้

อย่างไรก็ตาม ในความแตกต่างระหว่างฐานะเศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่ การเกิดของเด็กพบว่า ส่วนใหญ่มารคานิยมใช้วิธีการ ทุ หรือคำเหล่านี้แก่บุตรหรือไม่ เชื่อฟังของบุตร และปรากฏว่ามารคาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำจะทุหรือคำบุตร และทุ หรือตีบุตรมากกว่ามารคาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงซึ่งมักจะใช้วิธีการอบรมสั่งสอนด้วยคำพูด อีกทั้งใช้ความรักความเข้าใจโดยการปลอบและยกยอเด็กว่าเป็นคนดีมากกว่า ซึ่ง เชียร์ ก็ให้ความเห็นที่พ้องกันในเรื่องนี้ว่า มารคาที่มีระดับฐานะ เศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกันจะมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกัน กล่าวคือ มารคาที่ยากจนมักจะใช้วิธีลงโทษทางกาย รุนแรงในการอบรมสั่งสอนบุตร ในขณะที่มารคาที่มีฐานะดีพอสมควรมักจะใช้ความรักเป็น เครื่องมือในการอบรมสั่งสอน ถ้าจำเป็นจึงจะใช้วิธีการลงโทษและมักจะใช้การลงโทษ ทางวาจาแทนทางกาย^๒

๒.๓.๗ การปฏิบัติของมารคาเมื่อบุตรกระทำสิ่งที่มารคา เคยเตือนหรือ ห้ามแล้ว

ผลการวิจัยปรากฏว่าถ้าบุตรแสดงในสิ่งที่มารคา เคยเตือนหรือห้ามแล้ว ซ้ำอีก มารคาส่วนใหญ่ใน ๓ ภาคมีความเห็นตรงกันว่าจะใช้วิธีลงโทษที่รุนแรงที่สุดคือตี

^๑ ละม้ายมาต์ กรัททิต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่ตำบล นาน้ำ อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี, หน้า ๘๘.

^๒

Sears et al., Pattern of Child Rearing, p.55.

อื่น เป็นที่น่าสนใจว่าไม่ว่าในบางส่วนเช่นกันที่มีการปฏิบัติที่ใกล้ชิด เช่น มารดาในภาคกลาง ซึ่งมีระดับฐานะ เศรษฐกิจต่ำ และเป็นมารดาของเด็กชายจึงเป็นลูกคนโตจะปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของบิดา และมารดาในภาคเหนือซึ่งมีระดับฐานะ เศรษฐกิจต่ำ และเป็นมารดาของบุตรคนโตเพศชาย ก็จะไม่ปล่อยให้เด็กยังคงกระทำในสิ่งที่แม่บวคาจะ เตือนหรือห้ามแล้วก็ตาม แสดงถึงวิถีการอบรมสั่งสอนบุตรของมารดาซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในถิ่นที่อยู่อาศัย ฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การ เกิดของบุตร ดังจะได้อธิบายสรุปต่อไป

๒.๓.๘ ข้อแม่ที่มารดาใช้และไถ่ดลดีในการควบคุมความประพฤติของบุตร จากการศึกษาถึงข้อแม่ที่มารดาใช้พบว่า มีลักษณะแตกต่างกันไปตามความนิยมและวิถีการของมารดาแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามพบว่า มารดาในภาคเหนือ และภาคกลางใช้การชู้ว่าจะตีมากที่สุด ในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ใช้การชู้บุตร ของตนมากนัก

ความแตกต่างในระดับฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว เพศ และลำดับที่การ เกิดของบุตรทำให้มารดาใช้ข้อแม่ที่แตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง อาทิเช่น การชู้จะไม่รัก ชู้จะพาไปปล่อย หรือชู้จะไม่พาไปเที่ยว เป็นต้น แต่ผลปรากฏส่วนใหญ่ร่วมกันว่าการชู้ว่าจะตีมากที่สุดเท่าที่ตีได้ในจำนวนข้อแม่ทั้งหมดที่มารดาในกลุ่มตัวอย่าง ได้กล่าวถึง

๒.๓.๙ ผู้ที่ลงโทษเด็ก (เมื่อบิดาและมารดาอยู่ด้วยกัน)

เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่ามารดา เป็นบุคคลผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุดนับตั้งแต่แรกเกิด ในสังคมไทยมารดาจึง เป็นผู้ที่ได้รับการคาดหวัง ให้รับหน้าที่การอบรมเลี้ยงดูบุตร และจัดการกรณต่างๆ ทุกอย่าง เกี่ยวกับบุตร ในขณะที่บิดาจะเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในสถานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว^๑ จึงปรากฏผลสอดคล้องกับการ

^๑ Vibul Thamavit, and Robert D. Dolden, The Family in Thailand (Bangkok : A Public Relations Department Publication, 1958), pp.1-9.

วิจัยในครั้งเฝ้า พบในสถานการณ์ที่กำลังจะมีการลงโทษ จะมีทั้งบิดาและมารดาอยู่ด้วยกันก็ตาม บิดาก็ยังจะมอบหน้าที่ให้มารดามีสิทธิและอำนาจในการลงโทษบุตรมากกว่าที่ตนเองจะลงโทษเอง แต่อย่างไรก็ตาม บิดาก็ยังมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เช่นกันในอาทิเช่น การดูแลรักษาพยาบาล การอบรมคือธรรมแก่บุตร^๑ เป็นต้น ซึ่งในการอบรมเหล่านี้จากการศึกษาพบว่าบิดาส่วนใหญ่จะไม่ใคร่เข้มงวดกับบุตรเท่าไรนัก ด้วยเหตุนี้การศึกษาในเรื่องนี้เกี่ยวกับกรอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เฝ้ามาจึงนิยมศึกษาจากมารดาเพียงฝ่ายเดียว โดยเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดานั้นมีอิทธิพลต่อบุตรมากกว่าบิดา^๒ ซึ่งในเรื่องนี้ อริม (Erim) ได้ให้ทัศนะว่ามารดาอาจจะมีอิทธิพลต่อบุตรมากกว่าบิดา^๓ เฉพาะในวัยต้นของชีวิต แต่ในระยะต่อมาบิดาก็นับได้ว่ามีอิทธิพลไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ามารดาเช่นกัน จึงเป็นการยากที่จะกล่าวให้แน่ชัดลงไปว่าบิดาหรือมารดามีอิทธิพลต่อบุตรมากกว่ากัน นอกจากจะศึกษาในเฉพาะเรื่องไป^๓ ดังเช่นในเรื่องการลงโทษนี้ซึ่งพบว่ามารดาจะมีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญต่อบุตรมากกว่าบิดา

๒.๓.๑๐ การลงโทษบุตรของมารดา

จากการที่มารดาจะมีบทบาทสำคัญและมากกว่าบิดาในการลงโทษบุตร จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ว่ามารดาแต่ละคนจะมีเทคนิคหรือวิธีการที่แตกต่างกันไปแล้วแต่สถานการณ์หรือวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่ ซึ่งพบว่าในเรื่องนี้ วิธีการตี ยังคงเป็นการลงโทษที่ใช้ร่วมกันอยู่ ซึ่งส่วนมากแล้วผลที่ได้จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์

^๑ Ibid.

^๒ Robert C. Nichols, "A Factor Analysis of Parental Attitudes of Fathers," Child Development, 33 (1962), p.4.

^๓ Orville G. Erim, Education For Child Rearing (New York : The Free Press, 1965), p.37.

ต่าง ๆ ในอดีตที่เด็กได้รับมาแต่เข่าววัย จึงเช่นที่มารดาในภาคเหนือและภาคกลาง กล่าวว่าการลงโทษบุตรด้วยการตีของพวกเขาได้ผลดีขึ้นมาก ในขณะที่ได้ผลบ้างเท่านั้น กับเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ในความแตกต่างของฐานะ เศรษฐกิจก็พบว่าทำให้การตีเกิดผลต่างกันด้วยโดยที่ในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงจะ ได้ผลดีน้อยกว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ ซึ่งได้ผลดีจากการตีดีขึ้นมาก และในความแตกต่างระหว่างเพศ และลำดับที่การ เกิดนั้นให้ผลที่สอดคล้องกันว่าได้ผลจากลงโทษ เด็กก็ดีขึ้นทั้งสิ้น

สกินเนอร์ (Skinner) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษเด็กว่าไม่ เป็นวิธีการที่ดีในการป้องกันการเกิดพฤติกรรม อีกทั้งจะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ ได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น สกินเนอร์เชื่อว่าการลงโทษนี้เป็นเครื่องมือนำควบคุมพฤติกรรม มนุษย์ที่ไม่ได้ผลดี เพราะผู้ที่ถูกลงโทษนั้นจะเพียงแต่หลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกลงโทษอีกเท่านั้น หากได้ช่วยให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นไม่ ตามหลักการของสกินเนอร์จึงเห็นว่าสิ่งที่ควรกระทำในการควบคุมพฤติกรรม คือการสร้าง igitกรรมที่ทำให้เกิดการเสริมแรง (reinforcement) ขึ้นเท่านั้น ๒

๒.๓.๑๑ การลงโทษด้วยวิธีการคุและการตีของมารดา

ในการศึกษาเฉพาะถึงการลงโทษด้วยวิธีการคุและการตีเด็ก พบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือจะใช้วิธีการคุเพียงบางครั้ง เท่านั้น ในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางคุบุตรบ่อยครั้ง ด้วย ความผิดที่พบเป็นส่วนใหญ่ว่าบุตรไม่เชื่อฟังหรือคือ และสำหรับในการตีซึ่งปรากฏส่วนใหญ่ จะถูกใช้ เป็นเพียงบางครั้ง เท่านั้น ด้วยความผิดที่เด็กเล่นซนในสิ่งที่ เป็นอันตรายใกล้เคียง กับความผิดที่เด็กไม่เชื่อฟังหรือคือ อนึ่ง เป็นที่น่าสนใจพบว่า ความแตกต่างในระดับฐานะ

๑ Skinner, Science and Human Behavior, p.70.

๒ Ibid.

เศรษฐกิจของครอบครัวก็มีผลต่อความถี่ในการดูและการตีบุตรเช่นกัน กล่าวคือ มารดาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงจะดูบุตร เป็นเพียงบางครั้ง ซึ่งน้อยกว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ ซึ่งดูบ่อยครั้งกว่า แต่ในการที่นี้พบความสอดคล้องกันว่ามารดาทั้งในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูงและต่ำจะตีบุตร เป็นเพียงบางครั้ง เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี มารดาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำที่ลงโทษด้วยการตีบุตรก็ยังคงมีจำนวนมากกว่าในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจสูง ซึ่งในเรื่องนี้ เชียร์และคณะได้ศึกษาพบว่า มารดาที่มีฐานะ เศรษฐกิจในชั้นไปาแกลางหรือค่อนข้างต่ำมักจะลงโทษบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีฐานะค่อนข้างต่ำ^๑ สำหรับความแตกต่างในด้านเพศ แสดงอย่างชัดเจนว่า มารดาจะดูและตีบุตรชายบ่อยครั้งกว่าบุตรหญิง ซึ่งสอดคล้องกับมารดาอเมริกันที่ลงโทษในทางกายกับบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง ผู้ซึ่งได้รับความเอ็นดู (affection) และใช้วินัยด้วยความรัก (love-oriented technique) จากบิดามารดา มากกว่าและถูกลงโทษน้อยกว่า^๒ และแม้แต่ในการพิจารณาตามลำดับที่การ เกิดของ เด็ก ก็พบว่า บุตรคนโตจะถูกดูและตีบ่อยครั้งมากกว่าบุตรคนรอง เนื่องมาจากบิดามารดาส่วนใหญ่จะคาดหวังให้บุตรคนโตมีความรับผิดชอบสูงกว่านั้นเอง^๓

๒.๘ การที่มารดามีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันของบุตร

จากการศึกษาถึงความใกล้ชิดระหว่างมารดาและบุตรด้วยการ เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันพบว่า มารดาส่วนใหญ่ในตัวอย่างทุกชั้น ล้วนมีส่วนในการร่วมกิจกรรมประจำวันกับลูก โดยเฉพาะในช่วง เวลาเย็นก่อนนอนและกลางวัน ซึ่งมักเป็นเวลาที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวส่วนใหญ่จะ ห่างจากภาระกิจหน้าที่การงานประจำวันทำให้ได้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันทั้งบิดา มารดา และบุตรทุกคน

^๑ Sears et al., Pattern of Child Rearing, pp.431.

^๒ Ibid.

^๓ Ibid., pp.407-408.

๒.๕ ความคิดเห็นของมารดา เกี่ยวกับการ เจริญเติบโตของเด็ก

๒.๕.๑ ก้นร่างกาย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามารดาส่วนใหญ่ในทุกลักษณะ
ตัวแปรล้วนให้ความคิดเห็นตรงกันว่าบุตรของตนมีขนาดร่างกายที่อยู่ในขนาดเท่ากับเด็ก
อื่น ๆ ในวัยเดียวกัน มีสุขภาพที่แข็งแรง อีกทั้งมีความคล่องแคล่วว่องไว

๒.๕.๒ ก้นสติปัญญา

จากการศึกษาพบว่ามารดาแต่ละคนมีความคิดเห็น
แตกต่างกันเกี่ยวกับสติปัญญาของบุตร แม้จะเป็นการพิจารณาจากสภาพการณ์ทั่ว ๆ ไป
โดยที่เด็กยังไม่เข้าโรงเรียนก็ตาม กล่าวคือ ในความแตกต่างระหว่างถิ่นที่อยู่ซึ่งพบ
ว่ามารดาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความเห็นว่าบุตรของตนมี
ระดับสติปัญญาปานกลาง ในขณะที่มารดาในภาคกลาง เห็นว่าบุตรของตนนั้นมีสติปัญญา
อยู่ในระดับที่ฉลาด อนึ่ง มารดาในกลุ่มฐานะเศรษฐกิจสูงก็แสดงความเห็นว่าบุตรฉลาด
มากกว่ามารดาในกลุ่มฐานะเศรษฐกิจต่ำ สำหรับในความแตกต่างระหว่าง เพศและ
ลำดับที่การ เกิดของบุตร พบว่าไม่มีความแตกต่างในความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสติปัญญา
ของบุตร กล่าวคือมารดาของทั้ง เด็กชายและเด็กหญิง กับมารดาของบุตรคนโตและ
บุตรคนรองส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าบุตรของตนฉลาด ซึ่งแสดงว่าไม่มีความแตกต่าง
ในความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสติปัญญาของบุตร กับความแตกต่างระหว่าง เพศและ
ลำดับที่การ เกิดของบุตร แต่จะมีความแตกต่างในลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยและฐานะ
เศรษฐกิจของครอบครัว

๒.๕.๓ ก้นสังคม

ผลการศึกษาพบว่า การเข้าสังคมของเด็กเล็กในชนบท
ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มเพื่อนหรือผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏพบความแตกต่างกันในระหว่าง
เด็กเล็กซึ่งมีความแตกต่างในถิ่นที่อยู่ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว เพศ และลำดับที่
การ เกิด กล่าวคือ เข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีมารดาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่รายงานว่า
บุตรของตนมีปัญหาชอบทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น

๒.๕.๔ คุณบุคลิกภาพ

เนื่องจากค่านิยมของสังคมไทย ยกย่องบิดาในฐานะหัวหน้าครอบครัวให้เป็นใหญ่ มารดาจึงแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ของบิดาว่าบุตรมีบุคลิกลักษณะในค่านิยมสืบลักษณะบิดามากที่สุด อีกทั้งเมื่อบุตรโตขึ้นก็ต้องทำให้มีความขยัน ความอดทนหนักแน่น เช่นเดียวกับบิดา อย่างไรก็ตามก็มีความแตกต่างระหว่างเพศพบว่าทำให้มารดาเห็นว่าบุตรชายมีลักษณะนิสัยเหมือนบิดา ส่วนบุตรหญิงมีหน้าตาที่ละม้ายคล้ายมารดามากกว่า ซึ่งชูจิตต์ พิทักษ์ผล ได้สรุปผลการศึกษามารดาในระดับฐานะ เศรษฐกิจและสังคมต่ำในพระนครและธนบุรี สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ว่า บุคคลสามารถต้องการให้บุตรเขาเป็นแบบเยี่ยงอย่างก็คือบิดา ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องสูงสุดในบ้าน^๑

๒.๖ ความคาดหวังของมารดาในอนาคตของเด็ก

๒.๖.๑ ด้านการศึกษา

บิดาและมารดาส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจในอนาคตทางการศึกษาให้แก่บุตร แต่ก็มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงว่าตัวเด็กเองควรจะ เป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามบทบาทสำคัญโดยส่วนรวมจะตกอยู่กับบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดา ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมของชาวชนบทไทยโดยทั่วไปมักจะยกย่องให้บิดา เป็นผู้เฒ่าของครอบครัว ฉะนั้นหากครอบครัวใดที่บิดา เป็นผู้ตัดสินใจให้การศึกษาแก่บุตรแล้ว การศึกษาของบุตรในครอบครัวนั้นจะสูงกว่าครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว^๒ ซึ่งเป็นความจริงที่สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของกิลล์และสไปล์กา (Gill and Spilka) รายงานโดยเอลเดอร์ จูเนียร์ (Elder Jr.) ซึ่งทำการศึกษาในประเทศเม็กซิโก (Mexico) ที่พบว่าส่วนใหญ่ของครอบครัวในประเทนี้ยกย่องให้สามีเป็นผู้นำของครอบครัว บุตรของครอบครัวแบบนี้ส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาในระดับสูง ส่วนครอบครัวที่

^๑ชูจิตต์ พิทักษ์ผล, "การยอมรับเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจสังคมต่ำในจังหวัดพระนครและธนบุรี", หน้า ๓๘-๓๙.

^๒นภคกุล กุญชรประวัติ, "ความมุ่งหวังของบิดามารดาในเขตชนบทไทยเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร", หน้า ๒๐.

ยกย่องภรรยา เป็นผู้นำ การศึกษาของบุตรจะอยู่ในระดับต่ำ^๑ ซึ่งแสดงว่าในประเทศ
เม็กซิโกนี้แม่บิดและมารดาจะเป็นผู้ตัดสินใจในการศึกษาของบุตรแก่ทั้งบิดาและมารดา
มีอิทธิพลต่อระดับการศึกษาของบุตรแตกต่างกัน สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนเดล
และ เลสเซอร์ (Kandel and Lesser) ซึ่งศึกษาถึง เรื่องแผนการศึกษาของเด็กวัยรุ่น
ในสหรัฐอเมริกา ถูกรายงานผลสอดคล้องกันบางส่วนว่าการตัดสินใจของผู้ปกครองมีความ
สัมพันธ์โดยตรงต่อการศึกษาของบุตรมากกว่าสภาพทาง เศรษฐกิจหรือกลุ่มเพื่อน กล่าวคือ
บุตรจะได้รับการศึกษาในระดับใดขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของผู้ปกครอง โดยเฉพาะบิดามารดา
เป็นส่วนใหญ่^๒ จะเห็นได้ว่าจากผลงานการศึกษาในต่างประเทศเหล่านี้ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้ปกครอง โดยเฉพาะบิดาและมารดาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่าง
สำคัญยิ่งในการวางรากฐานการศึกษาจากความคาดหวัง การส่งเสริม และตัดสินใจใน
ระดับการศึกษาให้แก่บุตร

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ระดับการศึกษาของบุตรที่มารดาได้ตั้งความคาดหวังไว้
นั้นแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวางมาก แต่โดยส่วนใหญ่แล้วตั้งความมุ่งหวังให้บุตรได้ศึกษา
ไปจนสูงสุดตามความสามารถของเด็ก ซึ่งแม้ในครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจของ
ครอบครัวแตกต่างกันก็ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าจะให้บุตรเรียนไปสูงสุดเท่าที่จะสามารถ
เรียนได้ แต่อย่างไรก็ดี ในความคาดหวังการศึกษาในระดับอื่น ๆ ที่สูงขึ้น มารดาในกลุ่ม
ฐานะเศรษฐกิจสูงนั้นแม้จะตั้งความมุ่งหวังไว้มากกว่าจะเป็นความคาดหวังของมารดาในกลุ่ม
ฐานะเศรษฐกิจต่ำ อาดิเชน การศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย ในขณะที่ระดับการ

^๑ Glen H. Elder Jr., "Family Structure and Educational Attainment," American Sociological Review, Vol xxx, No. 1, (February 1965), p.85.

^๒ Dennis B. Kandel and GERAL S. Lesser, "Parental and Peer Influence on Education Plane of Adolescents," American Sociological Review, Vol. xxxiv, No.22 (April 1969), pp.221-222.

ศึกษาที่ต่ำกว่า เช่น ประถมปีที่ ๔ หรือประถมปีที่ ๘ มารดาในกลุ่มฐานะ เศรษฐกิจต่ำ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ถึงความคาดหวังมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยถึงสถานภาพทางสังคมของชาวเมืองอยุธยา ของสถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ระดับฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวมีความสำคัญต่อความสนใจทางการศึกษาของบุตร เป็นอย่างมาก กล่าวคือไม่ปรากฏว่ามีบุตรหรือบุคคลในครอบครัวที่มีระดับทางฐานะ เศรษฐกิจยากจนจะได้รับการศึกษา เกินกว่าชั้นมัธยมศึกษา ส่วนบุตรหลานของครอบครัวที่มีระดับฐานะทาง เศรษฐกิจปานกลาง และร่ำรวยนั้นจะได้รับการศึกษาในระดับสูง^๑ อนึ่งในเรื่องนี้ สักดิ์ ภาสุขนิรันดร์ ก็ได้ให้หลักฐานยืนยันว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนเพียงชั้นประถมปีที่ ๑ ถึงประถมปีที่ ๔ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนประชาบาลแล้วไม่ค่อยมีครอบครัวใดส่งบุตรหลานของตนศึกษาต่อ เพราะเกรงว่าจะไม่มีเงินพอในการส่ง เสียให้เรียนต่อได้^๒

ผลการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่า มีลักษณะสอดคล้องกับการศึกษาข้างที่ได้อ้างมา คือ มารดาส่วนใหญ่ยังไม่แน่ใจในสถานภาพทางฐานะ เศรษฐกิจของตนว่าจะสามารถส่งให้บุตรศึกษาได้ในระดับใด แต่อย่างไรก็ตามมารดาส่วนใหญ่ก็ยังได้เตรียมการล่วงหน้าสำหรับการส่ง เสริมบุตรในฐานะที่บุตรอยู่ในวัยก่อนเข้าโรงเรียนนี้บ้าง โดยการสอนให้บุตรอ่านหนังสือบ้าง เมื่อมีเวลาว่าง

^๑ สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย "สถานภาพทางสังคมของชาวเมืองอยุธยา," วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๗ (มกราคม ๒๕๑๓) : ๑๘๑.

^๒ สักดิ์ ภาสุขนิรันดร์, "การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการมีบุตรของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นข้าราชการและผู้ประกอบการอาชีพทาง เกษตร," การสัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทยครั้งที่ ๑ (พระนคร : กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๐๖), หน้า ๒๕๖.

เมื่อพิจารณาในความแตกต่างระหว่าง เพศของบุตรกับความคาดหวังของมารดา ในระดับการศึกษา พบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือมารดาจะตั้งระดับความมุ่งหวังให้ ทั้งบุตรชายและบุตรหญิงได้มีการศึกษาสูงสุดตามความสามารถของ เด็ก ซึ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พิไล ฉายากุล ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งพบว่ามารดาเกือบ ทั้งหมดในการศึกษาหวังจะให้ทั้งบุตรชายและหญิงมีการศึกษาถึง ระดับมหาวิทยาลัยเท่า ๆ กัน แต่อย่างไรก็ดี พบว่ามีความขัดแย้งกับมารดาชาวอเมริกันจากการวิจัยของ เซียร์และคณะ ที่กล่าวว่าบุตรชายจะถูกคาดหวังให้เรียนสูงกว่าบุตรหญิง และในจำนวนมารดาที่ศึกษาทั้งหมด ๓๗๔ คน ส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๑ มีโครงการที่จะส่งบุตรชายเรียนถึงระดับวิทยาลัย และอีกร้อยละ ๓๔ หวังจะให้บุตรหญิง เรียนจบเพียงระดับมัธยมศึกษา โดยถือว่าบุตรหญิงไม่จำเป็นจะต้องเรียนมาก ส่วนบุตรชายนั้นจำเป็นเพราะการศึกษาจะช่วยให้มีตำแหน่งงานที่สูงได้ในอนาคต ^๒

อันึ่งในความแตกต่าง ระหว่างลำดับที่การเกิดของบุตร พบว่า มารดาส่วนใหญ่ของทั้งบุตรคนโตและบุตรคนรองต่างก็ปรารถนาให้บุตรมีการศึกษาสูงสุดตามความสามารถของ เด็กทั้งสิ้น อย่างไรก็ดีตามในส่วนของมารดาที่ได้ตั้งความมุ่งหวังในระดับการศึกษาของบุตรก็พบว่า มารดาของบุตรคนรองได้ตั้งความหวังไว้ในระดับที่สูงกว่า คือชั้นประถมศึกษา ^๓ เพื่อจะได้สามารถออกจากโรงเรียนมาช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่เป็นการทำนาเพื่อแบ่งเบาภาระของบิดามารดา ซึ่งผลการวิจัยนี้พบว่าแสดง ความขัดแย้งระหว่างมารดาในชนบทไทย และมารดาชาวอเมริกันซึ่ง เดวิด ซี กลาส และคณะ ได้ทำการศึกษาพบว่าบุตรคนโตและบุตรคนเดี่ยจะได้รับความคาดหวังทางการศึกษาสูงกว่าบุตร

^๑ Pilai Chayakul, "Child Rearing Practices of Middle Class Families in Bangkok-Thonburi."

^๒

Sears et al., Pattern of Child Rearing, p.430.

คนต่อ ๆ ไป^๑

๒.๒.๒ งานงานอาชีพ

มารดาแต่ละคนมีความคาดหวังในงานอาชีพของบุตรในอนาคตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มารดาในภาคเหนือหวังจะให้บุตร เป็นครูมากที่สุด ด้วยเห็นว่า เป็นอาชีพที่มั่นคง อีกทั้งมีค่าก็เห็นดีด้วย สำหรับมารดาในภาคกลางส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการเลือกอาชีพไม่ควร เป็นหน้าที่ของบุตรที่จะพิจารณาเลือกอาชีพใดต่อไปโดยไม่ต้องการที่จะบังคับบังคับบุตรในเรื่องนี้ มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความเห็นที่แตกต่างออกไปคือ หวังเพียงจะให้บุตรทำนาหรือทำไร่เพื่อช่วยเหลือแม่ เบียดกระมิถและมารดา อีกทั้งที่มีที่นาอยู่แล้ว ซึ่งในเรื่องนี้เป็นความจริงที่โดยทั่วไปนั้นชาวชนบทไทยนิยมให้บุตรหลานของตนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ถึงแม้จะให้ลูกค้าของอาชีพบางอย่างสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ก็ตาม เช่น อาชีพราชการ แต่ในทางความเป็นจริงแล้วบุตรหลานของชาวชนบทไทยก็ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมบรรพบุรุษอยู่เดิม ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความนิยมนี้ได้แก่ ความเคยชินในวิถีการทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีความเชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ และลักษณะของการทำงานการเกษตรที่ต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรช่วย เพราะฐานะทางเศรษฐกิจไม่อำนวย ซึ่งต่อเนื่องถึงเรื่องการศึกษาและอาชีพ กล่าวคือโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ในระดับเหนือการศึกษามัธยมศึกษาเป็นไปก็ยาก เพราะจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากและชาวชนบทไทยก็ยังไม่เกินความสำคัญของการศึกษามากนัก การประกอบอาชีพเกษตรกรรมก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้มาก บรรพบุรุษท่านใดไปก็ปฏิบัติต่อเนื่องไป จึงพบว่าบิดามารดาชาวชนบทไทยส่วนใหญ่จึงมีความต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพตาม

^๑ David C. Glass, John Neulinger, and Orville G. Brim, Jr.,

บิคมารก °

จากความแตกต่างในความคาดหวังในงานอาชีพของบุตรของมารดาแต่ละคนซึ่งมี
ถิ่นที่อยู่ต่างกันเช่นนี้ แสดงให้เห็นทัศนคติที่แตกต่างกันในระหว่างมารดาที่มีภูมิลำเนาที่อยู่
อาศัยแตกต่างกัน ซึ่งไฮเดล (Seidel) ก็ได้กล่าวยืนยันจากผลการศึกษาของเขา
เช่นกันว่า ทัศนคติและความเกิเกิดขึ้นของบุคคลที่มีภูมิลำเนาต่างกันย่อมมีความแตกต่างกัน ^๒
แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เซท์เวอร์ทและคณะ (Southworth et al.) ที่พบว่า
ทัศนคติของบุคคลที่มีภูมิลำเนาต่างกันไม่แตกต่างกัน ^๓

อย่างไรก็ดีในความแตกต่างระหว่างฐานะเศรษฐกิจนี้ พบว่าไม่มีผลต่อความมุ่ง
หวังทางงานอาชีพต่อบุตร กล่าวคือ มารดาในทั้ง ๒ ฐานะเศรษฐกิจหวังจะให้บุตรเป็น
ครูมากที่สุด กวดยเหตุผลที่ว่า เพื่อจะได้มีอนาคตที่ดีสูงกว่าบิคมารก สำหรับความแตกต่าง
ในระหว่างเพศของ เด็กนั้นมารดาหวังจะให้บุตรชายรับราชการเพราะจะได้เป็นเจ้าคนนายคน
ซึ่งแสดง คำนิยมของชาวชนบทไทยได้เป็นอย่างดีในชั้นการ เป็นเจ้าคนนายคนนี้ แต่สำหรับ
บุตรหญิงนั้นมารดาหวังจะให้ เป็นครูมากที่สุดเนื่องจากจะสามารถกลับมาทำงานสอนในหมู่บ้าน
ถิ่นที่เกิดได้ บิคมารกจะได้สนใจที่มีบุตรหญิงอยู่ใกล้ เป็นการบ่งชี้ว่าบุตรหญิงจะได้

° ลำคาน ภักิรานนท์, ฐานะความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทย, หน้า ๑๒๑-๑๒๓.

^๒ Harry Edward Seidel, Jr. "Attitude Goals Achievement and Educational Need of Adolescents from Two Appalachian Communities" Journal of Educational Research 63 (1970), pp.424-429.

^๓ C.H. Veonker, "Result of Measuring the Health Knowledge, Attitudes, and Practices of School Age Child" Synthesis of Research in Selected Area of Health Introduction School Health Education Research Monograph, p.37.

รับการปกป้องจากบิดามารคามากกว่าบุตรชาย^๑

๓. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (แสดงในตารางที่ ๔๔ ถึงตารางที่ ๑๐๕)

๓.๑ ครอบครัว

๓.๑.๑ ประเภทของครอบครัว

จากการศึกษาพบว่าครอบครัวในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานั้นส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) ที่ประกอบด้วย บิดา มารดา และบุตรมากที่สุดในตัวแปรทุกตัว ซึ่งเห็นว่าสอดคล้องกันอย่างชัดเจนถึงผลงานศึกษาของแบลนชาร์ดและคณะ (Blanchard et al.) ซึ่งได้ทำการศึกษาวัยเด็กและความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ที่พบว่าครัวเรือนในชนบททั้ง ๒ ภาค เป็นแบบครอบครัวเล็ก ๆ ที่ประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร แต่ในบางครัวเรือนอาจจะไม่มีบิดาหรือตายายด้วยก็ได้^๒

๓.๑.๒ ขนาดหรือจำนวนสมาชิกของครอบครัว

ในการพิจารณาขนาดของครอบครัว จากจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าขนาดของครัวเรือนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวระหว่าง ๒ ถึง ๓ คน ซึ่งมากกว่าครอบครัวส่วนใหญ่ของภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยสมาชิกในครัวเรือนเพียงประมาณระหว่าง ๔ ถึง ๕ คนเท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสังเกตว่ามีครอบครัวบางส่วนในภาคเหนือและภาคกลางที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า ๑๒ คนขึ้นไป ในขณะที่ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นจะมีสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดระหว่าง ๔ ถึง ๕ คนเท่านั้น

^๑ Sears et al., Pattern of Child Rearing, pp.396-397.

^๒ Blanchard et al., Thailand : its people, its society, its culture, p.22.

อนึ่ง เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับตัวแปรทางฐานะ เศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่การเกิด ของ เด็กแล้วก็พบว่ามีความสอดคล้องกันโดยที่ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีสมาชิกอยู่ระหว่าง ๔ ถึง ๕ คนเท่านั้น

๓.๑.๓ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ในตัวอย่างทุกค่าเมื่อ ความรักใคร่เอาใจใส่ช่วยเหลือกันอย่างไรก็ในระหว่างสมาชิกของครอบครัว ซึ่งสัมพันธภาพ ความอบอุ่นในระหว่างบุคคลในครอบครัวนี้กล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งต่อการ วางพื้นฐานอันสำคัญในการปรับตัวของเด็กต่อไปในอนาคต ? อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสนใจว่า ในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบว่าครอบครัวที่มีภรรยาและวิวาทหรือไม่มีรักใคร่ลงรอยกันเลย ทั้งนี้ จากการศึกษานี้ของ แฮทวิก (Hattwick) ที่พบว่าครอบครัวที่มีภรรยาและวิวาทกันเสมอนั้น จะมีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรม อาทิเช่น อัจฉริยะ เห็นแก่ตัว มีความหวาดกลัว ชอบทะเลาะ วิวาท หงุดหงิดอยู่เสมอ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง ทั้งสิ้น ^๒

๓.๒ บุคคลผู้มีส่วนในการเลี้ยงดูเด็ก

มารดาในกลุ่มตัวอย่างนี้ส่วนใหญ่กล่าวว่าตนเป็นบุคคลผู้มีความสำคัญใน การอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากถือว่าครอบครัวเป็นหน้าที่ของหญิงโดยเฉพาะ ซึ่งบิดาของเด็กจะมีส่วนช่วยเหลือบ้างแต่เพียงเล็กน้อยในการอบรมสั่งสอนเท่านั้น อย่างไรก็ตามก็

^๑ E.L. Vincent and P.C. Martin, Human Psychological Development (New York : Ronald Press Co., 1961), p.78.

^๒ Berta V. Hattwick, "Interrelations Between The Preschool Child's Behavior and Certain Factors in the Home," Child Development, 1936, pp.200-226.

ปู่ ย่า และตา ยาย ของเด็กก็เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเช่นกัน ในกรณีที่ครอบครัวนี้ ๆ มี ปู่ ย่า และตา ยายของเด็กอาศัยอยู่ด้วย แต่ย่า และยาย ของเด็กค่อนข้างจะมีบทบาทสำคัญมากกว่า ปู่และตา ทั้งนี้เนื่องจากทั้งย่าและยายของเด็ก เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน ตลอดจนถือเป็นหน้าที่ของตนที่จะช่วยดูแลอบรม สอนสั่งสอนหลานอย่างใกล้ชิด อีกทั้งความรักและเอ็นดูในตัวเด็ก แยกจากนี้ที่สาวหรือพี่ชาย ของเด็กก็น่าจะมีบทบาทอยู่มากในการช่วยมารดาดูแลน้อง ๆ และถ้าจะช่วยอบรมสั่งสอน ค้ำที่ตนเคยได้รับจากบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่มาก่อนแล้วก็ได้ ^๒

๓.๓ แหล่งที่มาที่มารดาได้รับคำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

มารดาในภาคเหนือส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูบุตรจาก ญาติผู้ใหญ่มากที่สุด ในขณะที่มารดาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำ จากย่าและยายของเด็ก ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดอย่างมากในครอบครัว และในภาคกลางเป็นที่น่า สังเกตว่าส่วนใหญ่จะมีพี่เลี้ยงเลี้ยงดูเด็กหรือถ้าไม่มีมารดาก็มักจะอาศัยจากประสบการณ์ที่ เคยเลี้ยงลูกคนโตมา มีมารดาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อาศัยคำแนะนำจากตำราแพทย์ หรือ โรงพยาบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวชนบทนี้ส่วนใหญ่ยังขาดการหันเหในด้านความรู้เกี่ยวกับการ อบรมเลี้ยงดูบุตรจากแหล่งที่เชื่อถือใ้ค้อยู่มาก ส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดจากประสบการณ์ จากญาติผู้ใหญ่

๓.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับชุมชน

เนื่องจากสังคมในชนบทเป็นสังคมเล็ก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับ หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านมักจะมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จึงสามารถรวมกลุ่มกันได้สะดวก

ละม้ายมาลี ศรีพิศ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อการเลี้ยงดูเด็กเล็กที่ ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี, หน้า ๒๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

และง่ายต่อการติดต่อถึงกัน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในหมู่บ้านของ ๓ ภาคที่ทำการศึกษา ส่วนใหญ่ล้วนมีสถานที่ที่จัดชุมนุมพบปะกันในระหว่างสมาชิกในหมู่บ้าน เพียงแค่แตกต่างกันไปตามสถานที่เท่านั้น สถานที่เหล่านี้ได้แก่ วัด ในขณะนั้นวัดมีความสำคัญต่อชุมชน และชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกรณีถ่ายทอดคตินิยมทางศาสนาและวางระเบียบปฏิบัติทางศาสนกิจ นอกจากนี้บ้านผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือเป็นตัวแทนในการติดต่อระหว่างชาวบ้านกับรัฐบาลใต้วงหนึ่ง เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้รับข่าวสารหรือความเคลื่อนไหวของประเทศชาติโดยผ่านทางผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านเป็นส่วนมาก บ้านผู้ใหญ่บ้านในบางตำบลจึงเป็นศูนย์รวมชาวบ้านได้เช่นกัน อีกร่องเรียนซึ่งมักจะมีเพียง ๑ โรงเรียนในแต่ละหมู่บ้านในชนบทก็พบว่า เป็นแหล่งชุมนุมพบปะที่สำคัญเช่นกัน เนื่องจากโรงเรียนนับเป็นแหล่งอบรมที่สำคัญยิ่งถัดจากครอบครัวของเด็ก อีกทั้งการศึกษาภาคบังคับทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สำหรับในบางตำบลก็พบว่าตลาด ซึ่งเป็นที่ชุมนุมพบปะเพื่อการค้าขายก็สามารถใช้เป็นที่ชุมนุมแลกเปลี่ยนข่าวสารอันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

๓.๕ สัมพันธภาพและลักษณะความช่วยเหลือระหว่างครอบครัวกับเพื่อนบ้าน

เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดหน่วยหนึ่งของสังคม เสถียรภาพของสังคมก็จะมีความมั่นคง เพียงใดขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของแต่ละครอบครัวในสังคมด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความมั่นคงของครอบครัวและสังคมมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจากความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวกับสังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ว่าพื้นฐานแนวทางแก่เด็กในการเข้าสู่การเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้ หลังจากที่ เป็นสมาชิกของครอบครัวมาตลอดนับแต่เยาว์วัย บิดามารดาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการอันซับซ้อนของสังคม จากการศึกษาการกระทำและความสัมพันธ์ของบิดามารดา กับสังคม

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

ซึ่งจะเป็นตัวอย่างอันสำคัญยิ่งแก่เด็ก ดังนั้นจากการศึกษาที่พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ล้วนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกับเพื่อนบ้านภายในกลุ่มสังคมเดียวกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะในลักษณะการร่วมมือกันทำกิจกรรมงานหรือการพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการเงิน ด้านสิ่งของ หรือด้านความสะดวกก็ตาม ล้วนแต่นำมาซึ่งสัมพันธภาพอันดี อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสังคม และดำเนินชีวิตอีกทั้งปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมเป็นที่พึงปรารถนา และยอมรับของสังคมได้เป็นอย่างดีในอนาคต

๓.๖ การพาลูกเด็กไปร่วมงานกุศลต่าง ๆ

สิ่งที่โลกกล่าวแล้วว่า วัด เป็นสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นที่มาของความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งเมื่อถึงวันที่มีพิธีการทางศาสนาหรือในวันพระ ผู้ใหญ่ในชุมชนมักจะพาลูกเด็กมาทำบุญหรือประกอบพิธีต่าง ๆ ที่วัด เด็ก ๆ ก็มักจะถูกพามาด้วย ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรมไปพร้อมกันด้วย ซึ่งนับเป็นการช่วยอบรมปลูกฝังขัดเกลาทั้งจิตใจและนิสัยเด็กให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดีงาม เป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป^๑ บิณฑบาตจึงพบุตรไปทำบุญตามเทศกาล อีกทั้งเมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ ที่วัดเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามก็มีความบางส่วนกล่าวว่าตนเองยังไม่พาลูกไปด้วยเด็กยังเล็กเกินไปอยู่ อีกทั้งในบางครั้งก็ยังไม่มีความพอเนื่องจากการะกิจทางการทำงานซึ่งต้องปฏิบัติประจำอยู่

๓.๗ สวัสดิการต่าง ๆ ที่ครอบครัวได้รับ

เนื่องจากรอบครัวที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นครอบครัวในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม อันเป็นอาชีพอิสระส่วนตัว ครอบครัวต่าง ๆ จึงไม่ได้รับสวัสดิการใดจากหน่วยงานหรือองค์กรใด อย่างไรก็ตามครอบครัวบางส่วนที่เป็นข้าราชการ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครุฑก็ได้รับสวัสดิการบ้างในส่วนของค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๑.

คาช่วยเหลือบุตร และภรรยาบางส่วน ซึ่งเป็นส่วนน้อยมาก

๓.๘ การศึกษาค้นคว้าทางสื่อมวลชนของครอบครัว

เนื่องจากหมู่บ้านในเขตการวิจัย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ของความเป็นชนบท กล่าวคือ อยู่ในเขตที่ห่างไกลการคมนาคมจากถนนสายใหญ่ ไม่มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ ดังนั้น จึงพบว่ามีวิทยุ โดยเฉพาะประเภทที่ใช้ถ่านไฟฉาย เป็นเครื่องมือของการติดต่อที่แพร่หลายมากกว่าวิทยุวันโมเดิร์นของชนบทไทยและจากการศึกษาถึงรายการที่มารดาชอบฟังที่สุด ก็พบว่าส่วนใหญ่ กล่าวว่า ชอบฟังรายการเพลง นิยายหรือละครมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่ารายการดังกล่าวให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินดี อนึ่งในการศึกษาถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ ก็พบว่ามารดาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าอ่านในคอลัมน์ทั่ว ๆ ไปที่สนใจโดยไม่ระบุแน่นอน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากมารดาในหมู่บ้านครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวชนบทซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรม และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ๔ เป็นส่วนมาก จึงให้ความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก แม้ในกลุ่มที่รายงานว่าอ่านแต่ก็ให้คำตอบต่อการถามถึงคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ชอบไม่ได้ชัดเจนโดยกล่าวว่าอ่านทั่ว ๆ ไป จึงทำให้ไม่สามารถอธิบายได้อย่างแน่นอน.